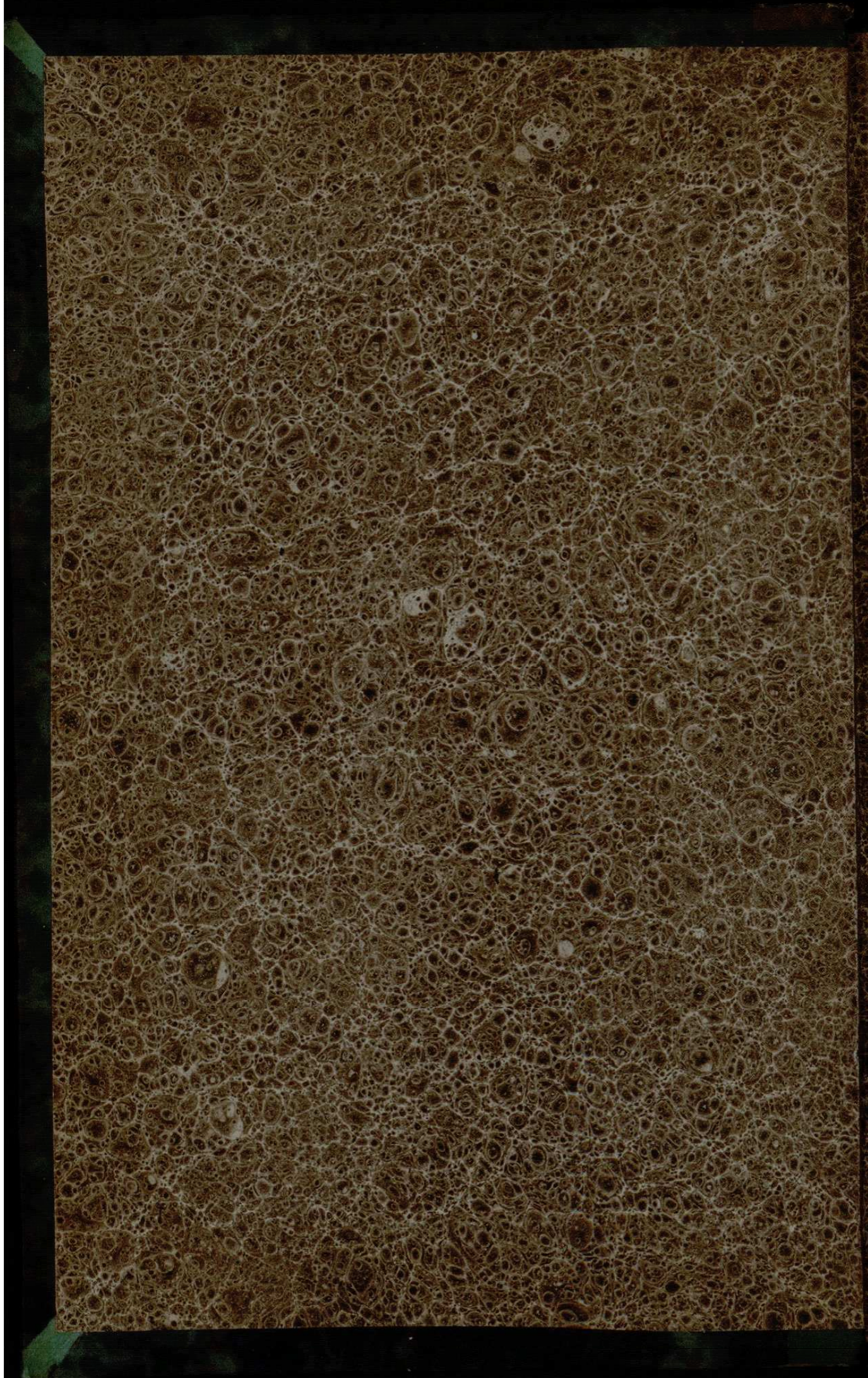
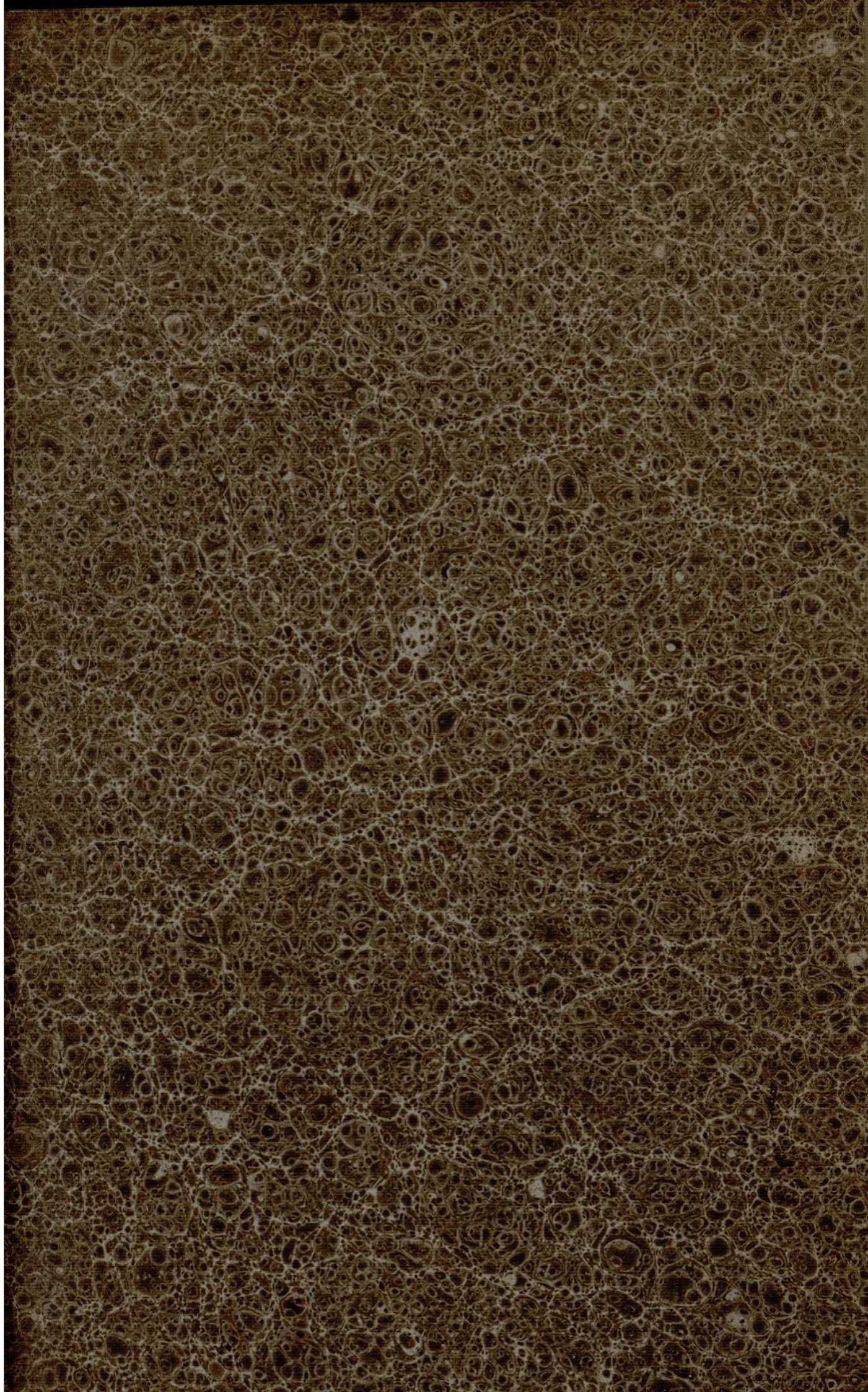
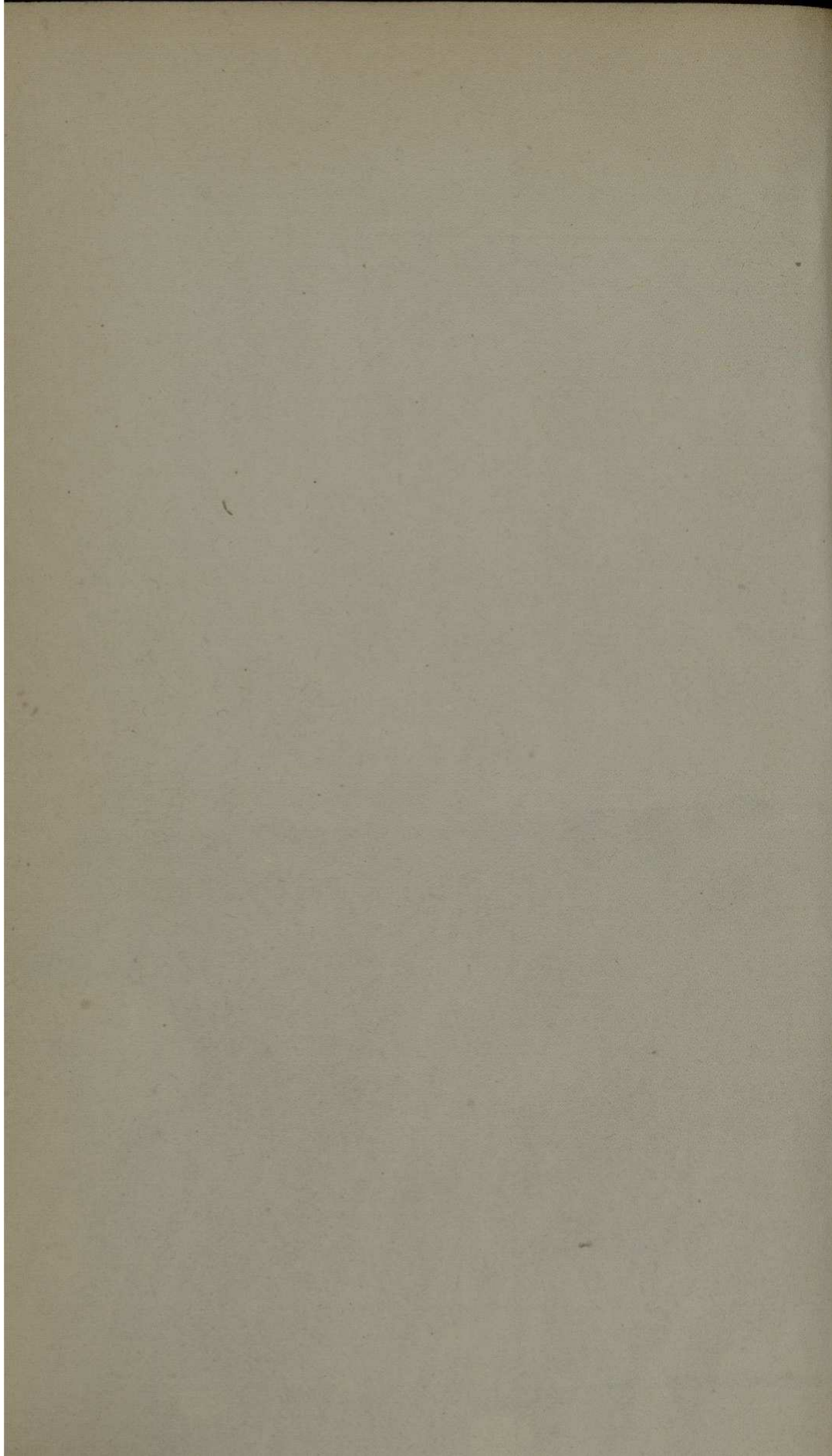

UNIVERSITÉS DE PARIS
BIBLIOTHÈQUE DE LA SORBONNE

13, RUE DE LA SORBONNE - 75257 PARIS CEDEX 05
TEL : 01 40 46 30 27 - FAX : 01 40 46 30 44

Inv.

SIGB

Sibil

SU

9194791X

Cote

U 5 in-12

1154506690

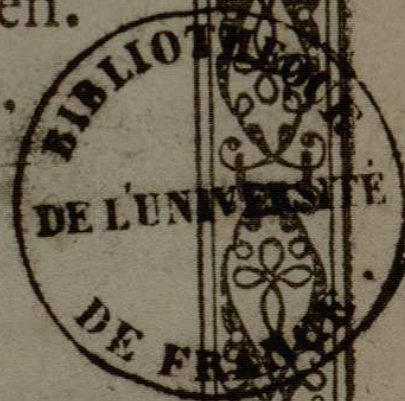

ANTONII GO-
ueani pro Aristotele
respōsio, aduersus
Petri Rami
calūnias,
ad
Iacobum Spifanium
Gymnasij Parisiē.
Cancellarium.

PARISIIS
Apud Simonem Colinæum.

1543

ANTONI GO

usui pro Amficle

republico

pro

republico

ad

republico

republico

republico

republico

republico

22 IACOBO SPIFAMIO REGIO

Consiliario, & Gymnasij Parisiensis

Cancellario, Antonius

Goneanus

S.

P.

D.

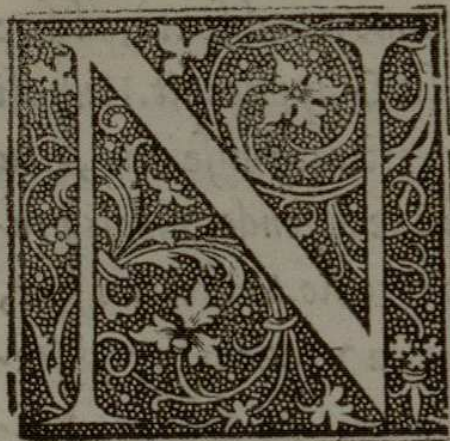

Contentionis huius, quā
vel pro Aristotele, quē
ut ceteros omnes bo-
narū artium scripto-
res, cognitum diligen-
ter habes, vel pro utili-
tate Gymnasij huius
Parisiensis, cuius tua summa cura est, aduer-
sus Petrum Ramum suscepi, arbiter sumi
melior quā tu nemo potest. Si enim au-
toritas in eo quæritur, cuius exquiritur
iudicium, summa tua est amplitudo, si in
statuendo æquitas, tua est singularis, si cau-
sæ intelligentia, tu philosophiam, de qua
nostra hæc est cōtentio, adolescens primū
vniuersam perdidicisti, annos deinde per-
multos summa cum laude & hominum
admiratione docuisti, princepsque in hoc
gymnasium, vetere profligata barbarie,
verissimū philosophandi genus induxisti.

Neque verò erit quisquam, qui quod tu in
causa tam dilucida statueris, non appro-
bet, cum sciamus omnes in maximis &
difficilimis cōtrouersijs diiudicādis quam
cognita tua sit, spectatāq; sapientia. Quæ
si aduersario fortè suspecta erit, neq; tam
intelligente disceptatore & iudice vti vo-
let, tum abs te pro singulari tuo erga lite-
ras studio, summāq; in omnes humanita-
te petam Cancellarie sapientissime, vt in
contentione hac literaria adesse mihi ad-
uocatus velis: ne ad iustissimam causam
defendendam nudus ab hominum præfi-
dijs videar accessisse.

Vale Lutetiæ Parisiorum. v. Cal. Decēb.

ANTONII GOVEANI PRO ARISTOTELE responsio aduersus Petri Rami calumnias.

Non minorem meo quidē iudicio laudem esses assecutus Petre Rame, si Aristotele laudare, quā calumniari maluisses. Verū quando tibi alia mēs, aliud iudicium fuit, tibi que concedi oportere existimasti, si in eum debaccharere à quo non poteras negare te didicisse, irasci mihi iure non potes qui à te nihil didici, nullāque tibi verecundia sum obstrictus, si pro Aristotele quem amo, quem admiror, cui debere plurimum volo, tuis calumnijs respondeo: præsertim cum lingue tuæ procacitatem imitaturus non sim. Ac ne tibi à me non satis responsum esse dicas, singulas optimi tui libri persequar sententias, vt facilius homines intelligant quanti tuum de optimo autore iudiciū fieri cōueniat, qui in tuis ipse scriptis tā nihil adhibeas iudicij. Exordiū igitur ducis à duobus illis eorum generibus qui se ad Dialecticæ studiū contulerunt: vni, inquis, veritatem ipsam inuestigauerunt, & in ea sese vtiliter exercuerunt, alteri vnam autoritatem sequuti ad aliorum iudicia suum accommodauerunt, exercitationis vtilitate contempta.

Quid Aristotelem Rame, in ijs ne, an verò in illis
 numeras? In ea philosophiæ parte quæ de ratione est
 eñ vides desudasse, quàm bene operam collocarit, aut
 quantum verò nos inuerit, nunc non disputo, ad hoc
 certe studium animum appulit & applicauit. Hunc si
 in quærenda & exercenda veritate fuisse vis, non
 potest à me, qui eum aduersus te defendo, magis pro-
 priè laudari. Sin tam misero ingenio Aristoteles fuit,
 vt ab aliorum autoritate nulla vnquam in re disce-
 dere ausus sit, cedo cuius? Platonis sui doctōris arbi-
 tror te responsurum: nullum enim habes alium quem
 possis nominare. Primum igitur si ita maximè esset
 quemadmodū dicis, si Platonis tanta apud eum auto-
 ritas fuit, diuinū tamen philosophum, perfectum vt
 tu vis, neque valde repugnante me, dialecticum, do-
 ctōrē discipulus sequutus est. Tum verò cū Platonē
 in isto tuo libro tam sepe, & tam valde, nunquam ta-
 men satis, laudes, non video qui eum sequutus perpe-
 tuo sit, quomodo abs te satis cōstanter dānari possit.
 Verū ita non est: nā admirabili ingenij vi & vberta-
 te cum esset Aristoteles, & inuenit per se præclarè
 multa, de quibus ne cogitarat quidem Plato, & à ma-
 gistro non vna in re, quod te audisse puto, dissensit:
 grauissimè autē in illa de Ideis nobili & vexata quæ-
 stione. Tertium igitur tibi eorum faciundum genus
 fuit, qui se Dialecticæ studio dediderūt, ne Aristotele

ab eo numero excluderes, in quo princeps à te debuit collocari. Incommodè, ita me Di ament, incommodè inquam, ne dicam stultè, in isto tuo libro exorsus es. Vide enim quàm variè in ipso statim limine offendis: diuisionem primum mancā adfers, in quo eius artis quam nos docere vis, oblitus videris: tum ne Latinis quidem verbis pessimā fucare sententiam potuisti. Apud quē enim bonū Latinitatis magistrū LABO-RIOSE positū pro DILIGENTER legisti? Aliter ac tu multo M. Tullius in oratione pro Roscio Comædo dixit, Quo quisque est ingeniosior, hoc docet iracundius & laboriosius. Aliter ipso laboriosi nomine vsus idē Tullius est libro de finibus primo, cū Cn. Octavianum qui articulorū maximis doloribus cruciatur, hominē appellauit laboriosissimum: & in Oratione pro M. Cælio, cum indices laboriosos dixit, quibus ne in communi quidem otio liceret esse otiosis. Terentius ipse, cuius fabellæ propter elegantiam scriptæ à Lælio creduntur, laboris nomine paulo aliter vsus in Andria est, atque tu nunc aduerbio. Eius labore, inquit, & dolore gnato vt medicarer tuo. Verū pergamus, inueniemus cætera fortasse meliora. Artis dialecticæ inuentionem ad Prometheum philosophum antiquissimum refers, vterisque ad eam rem Platonis testimonio, sanè id quidem grauiter: vtināque semper ita faceres: magis essent testata quæ scribis. Verū

quid erat opus tam veterem à te proferri memoriâ?
 An id eo facis vt ijs qui te ignorant persuadeas alios
 te habuisse doctores præter Aristotelē vnde artē istā
 discere potueris? cuius ī præclara illa dialectica nihil
 ostēdi potest nō aut surreptū si negas, aut desumptū si
 cōfiteris, à Casario, Hegēdorphino, Titelmano, Me-
 lāchthone, quos ego viros honoris nō cōtumeliæ causa
 nomino. Quin ne nostrum quidem de CONCLU-
 SIONIBVS libellū si verū fateri vis, neglexisti.
 Quæ malum Rame barbara ista ingratitude est nolle
 fateri per quos profeceris? An causa vlla est cur ab
 Aristotele didicisse pudere quēquam debeat, nisi eum
 pœniteat quantum didicerit? Secundum Prometheum
 Zenone Eleate antiquiorem Dialecticæ autorem nul-
 lū habes: qua in re testimonio vteris Aristotelis: quod
 in eo opere fieri minimè conuenit, in quo veritatis ho-
 stis & impostor Aristoteles vocetur. Quid enim stul-
 tius dici potest, quàm postulare te à nobis vt Aristo-
 teli credamus, qui ei nihil te dicas credere? Ad Plato-
 nem longo sanè intervallo venis: cui Dialecticā plus
 quàm superioribus debere eo nomine vis, quod eam
 nouis perpetuo laudibus afficiat, regināq; omnium
 artium & imperatricem vocet. Quid si à superiori-
 bus & inuenta & literis mandata est, à Platone verò
 laudata modò? an Platoni tamen plus quàm superio-
 ribus debebit Dialectica? O scriptorem prudentem!

Quin ne illud quidem intelligis quam Plato Dialecticam principem faciat artium omnium & scientiarum. non enim disputatricem hanc facultatem in tantum honorem ponit, sed eam scientiam quā & sapientiam & Theologiam possumus appellare: de qua plura suo loco posterius dicam, cum ad tua in eam sciētiam conuitia respondebo. Neque vero quod sequitur dictū maiore à te prudentia est, vsque ad Platonem verā & incorruptam permāsisse Dialecticam: inde turbari & corrumpi cœptam esse. Videris enim mihi ignorare tum incipere demum labi res & corrumpi, vbi maturitatem quandam suam assequutæ sunt, & ad summum perfectionis gradum peruenērūt: in quo res nulla stare diu potest. Quare cum à Platone perfecta hæc ars absolutaque non sit, vixque etiam tum ad suam, vt ita dicam, adolescentiam peruenisset, quomodo tam ante tempus, ante penè quàm nata esset, labi & corrumpi cœpit? At verò neque sententijs meliora tua verba sunt. Vnde enim illud τὰ ἀκρωγῶν, H A C T E N V S pro A D H V C? De tempore hætenus non dicitur, de re dicitur. Non possum certe risum abstinere, cum te video barbaram linguæ fœditatem Aristoteleis nostri temporis obijcere, quam in te non potes excusare. Neque id tamen dico, quia me putem quod proprium ciuis Romani est, consecutum, bene Latinè vt loquar: non si quid tibi non tribuo, id

mihi continuo assumo. Sed hæc omitto: innumerabilia enim sunt: & mihi non tam propositum est docere Latine te male loqui, quam male non de Aristotelis modo commentarijs, verum de literis omnino sentire. Corrupti igitur post Platonem cæpta est Dialectica. à quo tandem? ab Aristotele inquis: hoc est, ab eo quem tu vinum confiteris morem investigandæ veritatis antiquum retinuisse, & eius utilitatem proposita perpetuæ disputationis exercitatione vberiorē reddidisse. Tua hæc verba sunt, pro meis non vtor: nunquam mihi in mentem veniet genus istud scribendi invidere tibi. Primum igitur quo ore ab Aristotele corruptam esse dialecticam dicere audes? an quo soles à te dicere restitutam? Tum verò quando corrumpit? Vinus ais, & investigandæ & exercendæ veritatis morem retinuit. Quando ergo nisi post mortem corrupisse Dialecticam potuit Aristoteles? Simul & illud imperitè & inscienter, quòd Aristotelis in exercenda inventute consuetudinem antiquam dicis, cum M. Tullius in Oratore ab Aristotele scribat institutam. Ac ne forte Ciceronis me auctoritatem putes e mentiri, ipsius verba apponam, Dicetur autem inquit, non Peripateticorum more: est enim illorum exercitatio elegans iam inde ab Aristotele constituta, sed aliquanto nervosius. Quæ exercitatio cuiusmodi fuerit, scribit idem Tullius eodem volumine, & libro quinto de

finibus ijs verbis, Ab Aristoteleque principe de singulis rebus in utramque partem dicendi exercitatio est instituta, ut non contra omnia, sicut Arcesilas, & tamen ut in omnibus rebus quicquid ex utraque parte dici posset, exprimeret. Mortuus igitur Aristoteles, Rame, differendi rationem corrumpit, perturbavit: facile id à te dici patior: quæ ab Aristotele post mortem scripta sunt, non legi, non defendo: viuis quæ scripsit quæ tu fortasse non legisti, ea defendo. Verum video quid dicere volueris, non mortuum, sed in libris Aristotelem dialecticam perturbasse. Quo tandem modo? an quia pro veris falsa tradiderit, an quia veritatem obscuritate aliqua innoluerit? Si pro veris falsa tradidit, nullius indicij Ciceronem fuisse dicamus, qui suum Oratorem Aristotelis dialectica institui voluerit, & initio Topicorum ad Trebatium, postquam rationem omnem differendi in partes duas tribuit, utriusque principem fecerit Aristotelem. Sin eius tibi obscuritas modo non probatur, non sat iusta & vera ea causa est, cur impostorē appelles: nisi fortè circumeniri te ab eo putas quem non intelligis. Neque tamen causa ulla est, cur doleas, aut verò mirere non intelligi à te Aristotelem, quin magis tibi mirum videri debeat, si intelligas. Tute enim optimè scis nunc nuper ad illius te lectionem animum adiunxisse, græcæ linguæ ignarum prorsus ac rudem: utrunque hoc

verum est: nullam tibi facio iniuriam: tum facerem, si quæ in te sunt, non modò tibi detraherem, sed verbis vel obscurare niterer, vel eleuare. Nullis igitur Græcarum literarum fultus præsidij, Græcum Philosophum sine doctore attingere ausus es: quid mirum si te à libris obscuritas reiecit? An nunquam apud Ciceronem legeras Aristotelem philosophis iisque admodum paucis esse notum, in quibus haberi tu semper quàm esse maluisti? Crede mihi Rame non perturbatè Dialecticam tradit Aristoteles: studiorum rationem tu præuertere & perturbare voluisti. Erat tibi in animo philosophum hunc cognoscere? Græcæ tibi prius litteræ discendæ, Dialecticæ rudimenta quædam prægustanda, doctus erat aliquis adhibendus. Si ne ita quidem multum proficeres, tarditati tamen ingenij tui & stupori non scriptoris vitio ascriberes. Quòd si Aristotelem quòd tibi videatur obscurior, Dialecticæ corruptorem esse vis, quid de Stoicis dicas, qui post illum multa, quemadmodum scribit in Oratore Cicero, spinosiora in Dialectica præcepta pepererunt? Dialecticam igitur perturbauit Aristoteles: Dic mihi verum, hoc enim iam à te familiariter extra omnem contentionem quæro: intelligis ne quam Aristoteles in Organo vocet Dialecticam? suspicatus ne vnquam es, audisti denique? Nunquam arbitror: admonuisses enim nos de eo in eo libro in quo Aristotelis Dialecti-

ca abs te reprehenditur. Disce igitur ex me, quoniam hoc primum discendi tempus nactus es, quam Aristoteles dialecticam vocet, quâq; id ratione faciat. Dialectica ea artis differendi pars Aristoteli est, quæ nobis argumenta subministrat quibus de proposita questione possimus in partem utranq; probabiliter disputare. unde & propositio dicitur ab eo Dialectica, & Dialecticus item Syllogismus. Si vis verò etiam veram rationem exequi appellationis huius, Dialecticus à disputando nomen habet: quod tum propriè dicitur, cum in utranque partem ut eluceat facilius veritas, differitur. Is autem qui Apodixi utitur, hoc est, quemadmodum Quintilianus interpretatur, evidente probatione, ut Cicero autem libro de finibus quinto, necessaria Mathematicorum ratione, is inquam non tam disputare dicitur quàm docere. Hoc ergo tibi initio utendum fuit in eo libro in quo propositum tibi erat Aristotelis damnare Dialecticam, ut persuadere hominibus posses indicio te facere quod faceres. Tuum igitur de Aristotele indicium hoc est, artē eum differendi contaminasse, fœdasse, polluisse: quid de Peripateticis familia doctissima sentias, quorū Aristoteles princeps fuit, audiamus. Pestem inquis Aristotelei ab illo suo principe acceptam sexcentis post annis ad extremum malum perduxerunt. Video equidem Rame quos dicas, etsi

non audes nominare: Alexandrum Aphrodisium discis, Themistium, Simplicium, Ammonium, Ioannem Grammaticum, Eustratium, quātos deum immortalē Philosophos ! Ante quos qui fuere Peripatetici, ut Theophrastus, ut Strato, innumerabilesque alij, nunquam enim huic disciplinæ, defensores & sectatores defuerūt, eadem qua isti peste fuerunt infecti, cum ab Aristotele abfuerint propius : desertoque veteris investigationis & exercitationis studio contrariam viam sunt ingressi: in qua rebus sibi quoquo modo ab Aristotele traditis cōtenti melius nihil investigauerunt. Pudet me impudētiae tuæ, miseret inscitiae. viam contrariam Academicis Peripatetici ingressi sunt ? an non vnum & idem in tertia hac philosophiæ parte & Academici & Peripatetici senserunt, præterquam in paucis admodum questionibus, & si Ciceroni credis, in vna illa tantum de Ideis ? Sic enim apud eum loquitur Varro, Tertia deinde philosophiæ pars, quæ erat in ratione & differendo, sic tractabatur ab vtrisque, Quanquam oriretur à sensibus, tamen non esse indicium veritatis in sensibus: mentem volebant rerum esse iudicem. Solam censebant idoneam cui crederetur: quia sola cerneret id quod semper esset, & vniuersum, & tale quale esset. Hanc illi ideam appellabant iam à Platone ita appellatam. & cum vtrorūque decreta enumerant,

ponit ad extremum qua in re à Platone dissenserit Aristoteles. Primus, inquit, Aristoteles species de quibus ante dixi labefactavit, quas mirifice Plato fuerat amplexatus, ut in ijs diuinū quiddam esse diceret. Vides Rame Peripateticos & Academicos nominibus differre, quemadmodum multis locis testatur M. Tullius, rebus autem congruere & consentire. In quorum disciplina quantus ornatus sit, apud eundem Ciceronem libro quinto de finibus ijs verbis docet Piso. Et si hoc, inquit, fortasse non poterit sic abire, tamen audebo te (L. autem Ciceronem dicebat) ab hac Academia noua ad veterem illam vocare: in qua, ut dicere Antiochum audiebas, non ij soli numerantur, qui Academici vocantur Psenippus, Xenocrates, Polemo, Crantor, ceterique, sed etiā Peripatetici veteres, quorū princeps Aristoteles: quem excepto Platone, haud scio an rectē dixerim principem Philosophorū. Ad eos igitur conuerte te quæso: ex eorū enim scriptis & institutis cū omnis doctrina liberalis, omnis historia, omnis sermo elegāsumi potest, tum varietas est tanta artium, ut nemo sine eo instrumento ad vllam rem illustriorem satis ornatus possit accedere. Ab ijs oratores, ab ijs imperatores ac rerum publicarum principes extiterunt: ut ad minora veniam, Mathematici, Poetæ, Musici, Medici denique ex hac tanquam ex omnium artium officina profe-

Et sunt. Ijs apud Ciceronem verbis Piso L. Cicero-
 nem adhortatur, vt ad veterem Academiam in qua
 erant etiam Peripatetici se conuertat : quod mihi tu
 multo adhortandus es magis : præsertim cum nõ Ar-
 cesylam, non Carneadem, non Philonem sicut ille se-
 quare, sed vnum te: te cum dico, hominẽ male sanum
 intelligo, quantum tua scripta dant existimandi co-
 piam. vt cum à deo optimo pacem & veniam petis,
 mentis tibi fuerit magis optanda sanitas. Quomodo
 enim sanus is existimari potest qui Aristoteli de Na-
 tura ne cogitasse quidem vnquam assenerat? Nõ iam
 in te philosophiæ exquisitam quandam & elegantem
 intelligentiam requiro, cum Physicos ideam quandam
 præceptionibus suis proponere ais, non sermonis pu-
 ritatem & elegantiam, cum vim earum formarum
 in quibus versantur Mathematici in genere quanti-
 tatum perspicere dicis, & virtutum actiones in animis
 hominum cognosci, & in naturalis sermonis puritate
 grammaticas præceptiones deprehendi: non hæc in-
 quam in te requiro: mentis sanitatẽ requiro. nihil Ari-
 stoteles de natura cogitauit? an vlla alia de re co-
 gitauit magis? Ita ne te parasti Rame, vt impuden-
 tissime mentiundo luculentissimum ex omni memoria
 scriptorem insectare? Reprehendere Aristotelem &
 licuit alijs & tibi licebat: fecerunt ante te multi, vt
 magis quàm tu, quemadmodum ego indico, eruditi, ita

minus intemperantes. Vide tamen quid inter te & illos intersit. tu quod vere non potes, summa tamen facis impudētia: illi quod vere, quod iudicio, timide tamen & religiose faciūt. Atq; istud quidē quod ais nullam Aristotelem de natura cogitationem suscepisse, eò spectat, vt nullam in illius commentarijs differendi artē esse probes: quod hac te argumētatione putas cōfecisse, Ars Dialectica imago est naturalis dialecticæ: in commentarijs autem Aristotelis nihil est ad naturæ monitionem propositum, nihil si naturæ veritatē spectes non confusum, non perturbatum, non contaminatum, non fœdatum. Ars igitur Dialectica in commentarijs Aristotelis nulla est. Hoc firmamentum esse tuæ contentionis vis, hoc quæstionis fundamentum, hanc summæ & totam disputationem complectentis ratiocinationis intentionem: tua hæc verba sunt, mea non facio. Quoniam igitur fundamentum hoc vnum tue contētionis est, qui hoc euerterit, nōne is te de statu omni causæ deiecerit & deturbauerit? Adeste ergo adolescentes omnes, quorum infirmis iudicijs has Ramus insidias struit, cognoscite, animadvertite quàm facile firmissimum hoc illius fundamentum euerto. Primum Dialecticam vllam naturalem dici nego, cum Dialectica ratio sit diligens differendi: diligenter autem differere nemo possit, qui naturā tantum sequitur ducem, neque adhibet artem. Aliud

ars est, aliud natura : illa à natura ortum habet, natura ab arte perficitur . Dialectica artis nomen est, ad naturam quemadmodum queat transferri nō video. Non quisquis Latine loquitur, Grammaticus statim cēsendus est, neque qui dicit, orator, vt neque qui disputat, Dialecticus, nisi id ex arte faciat . Dialectica igitur non naturalis dialecticæ imago est, sed ratio quædam qua ea vis quæ in animis nostris insita ad ratiocinandum est, excolitur. verum imago sit naturalis Dialecticæ. Duabus in rebus poni à te video naturalem istam tuam dialecticam, inuentione scilicet & iudicio : cuius vtriusque partis principem initio Topicorum M. Tullij, vti iam diximus, facit Aristotele. Quomodo ergo naturalis Dialecticæ imago nulla in eius libris est, qui & inueniendi argumenti vias, & iudicandi regulas ita tradidit diligēter, vt rei vtriusque princeps dici à M. Tullio meruerit? Ac ne sine causa hunc ei à tanto viro honorem haberi putes, explicabo tibi paucis vniversam Organi Aristotelici rationem, vt tandem aliquando intelligas, non potuisse de tertia hac Philosophiæ parte scientius aut exactius quidquam scribi, aut vero ratione faciliore ad docendum. Nam cum ars Logica ministra veluti quædam & communis pedisequa sit omnium artium & scientiarum, in quibus ad veritatem omnia, nihil ad opinionem dici debet, Apodixi (quam à Quintiliano

evidentē probationem, à Cicerone, rationem necessariam diximus appellari, nos dicere demonstrationem possumus) Apodixi inquam maxime eget is, qui artes & disciplinas tractare pro dignitate vult: ea enim una ex omnibus probationibus, veram in animis nostris rerum scientiam ingenerat. Prima igitur Logici cura illa esse debet, ut doceat quæ evidentis huius probationis quam dico, ratio sit. At quoniam opinio gradus quidam ad scientiam est, quemadmodum & ad ipsam veritatem probabilitas, explicanda quoque Logico est probabilis argumentationis ratio, quæ ad hominum sensus & opiniones accommodatur: quam artis partē, sicuti antea diximus, peculiari nomine dialecticam appellat Aristoteles: quasi Latine dicas disputatricē: modo enim ait, modo negat: utrā ei quæstionis partem dederis, & constituere & euertere parata est. Quam facultatem qui est assequutus, dici nō potest quanto ad veritatem inveniendā iter sibi reddiderit facilius. Verum ne falsis Sophistarum conclusionibus illusi eam quā quærimus veritatē intueri nō possimus, ad Logici curam aliquam spectat admovere qua ratione eiusmodi captiuncule vitari queant. Cum igitur necessariam illam de qua dixi rationem Logicus sibi finem & veluti scopum proponat, eaque Syllogismus sit, de Syllogismo agendum ei prius est, cui de illa scribere aliquid propositū est. Syllogismus

quia ex enunciationibus constet, quæ earum inter ipsas ratio intelligi necesse est antequam ad Syllogismi constitutionem & compositionem veniatur. Enunciationum partes nomina sunt & verba, quorum vires, significationes, genera decem veluti classibus & ordinibus continentur: quas Aristoteles κατηγορίαις appellavit. Longius quia regredi Logicus non potest, ab eo artem suam componere & coagmentare instituit, quod regrediendo à fine illo suo, ultimum invenit. Primum itaque docet quævis sit vocum simplicium, tum quæ enunciationum ratio, deinde quæ Syllogismi constitutio, quarto loco quæ necessaria & evidētis probationis quam diximus posse demonstrationem appellari ratio sit. Secundum quam probabilis argumentationis quosdam veluti locos tradit, unde in utranque partem erui omnis ad disputandum materia possit. Postremo aduersus Sophistarum illusiones sese armat, ne qua à vero ratione abduci queat. Quæ cum Aristoteles in suis commentarijs tradat omnia, & hoc quem ostendi compositionis & progressionis ordine, tradat, non video quomodo in eius libris nulla dialecticæ naturalis imago, nullaque adeo Dialectica ars sit. Eversum tuæ causæ fundamentum vides, nisi plane cæcus es: Quid superest nisi ut victum te fateare, manus des, ad mentem meliorem redeas. quod ego & futurum spero, & ut fiat opto: cum tua equidem, tum multo-

rum bonorum adolescentum causa: de quibus si male mereri velles, non video quid aliud quàm quod facis, faceres. Hæc si tibi Rame dico, ferre moleste non debes: meæ enim, sicuti literatorum omnium partes sunt omnia dicere, facere, conari, providere ne misera iuuetus, quæ propter ætatem neque videt satis, & cōsulit parum, decipi & deludi à quoquam possit. Exposui tibi quàm potui brevissime vniuersam Organæ Aristotelici & rationem & sententiam: venio nūc ad partes singulas: in quibus non minus artis inesse ostēdam, quàm modo in totius operis descriptione demonstravi. Prius tamen, quoniā seriem orationis tuæ sequor, pauca de Terminis & dialecticorū furtis respondebo. Nā suppositiones & ampliationes quas dānas, quia nunquam ipse didici, aduersus te nō defendo. Meorum studiorum cursus non incidit in illa tempora ingeniosa, quibus hæc in scholis iuuetus docebatur. Aristotelem doctore Pelagio Rodorico viro doctissimo populari meo cognoui: publice postea ipse docui Græcis adhibitis interpretibus, quos tu superbe sanè contemnis, ne dicam stulte: hunc defendo, pro hoc pugno: cætera quæ patrum memoria spinosiora in dialectica peperit, vobis sanctissimi & doctissimi senes defendenda relinquo: non est necesse me viventibus & spirantibus vobis vestræ causæ suscipere patrociniū: neq̃ vero, cū mihi nota non sit,

possum. Sed de Termino quem Aristoteles ὅρος vocavit, quid est quod dicis Rame, barbare ne locutū Aristotelem, qui enunciationis extremum, ὅρος appellavit, an nos qui terminum sumus interpretati? Si Aristotelem suam linguam docere vis, nā tu ridiculus homo es & ineptus, qui Minervam (ut est in proverbio) sus docere vis. Sin id non facis, neque barbare loquutum illum dicis, quomodo nos barbarē, qui græcum illud interpretari melius nō possumus? At Latinis terminus agrorum finis est. fateor, & hoc ipsum Græcis est ὅρος. Iam vero quæ ista sunt grammaticula Dialecticorum furta quæ dicis? Dialectici ne à grammaticis artis propria vocabula, an vero ab illis ij suffurrantur? hoc ego posterius teneo, qui sciam dialecticos ante grāmaticos fuisse. Nam si veterem memoriam diligēter reuoluisti, inuenisti profecto nulla vnquam in gente Grammaticos extitisse, nisi posteaquam lingua corrumpi & cōtaminari cœpta est. Quintilianus quidem cum de Orationis partibus scribit, Aristotelē & Theodectē in illis numerat qui primi quot orationis & quæ partes essent, tradiderunt. Quos cū Grammaticos nō fuisse constet, & in eorum libris voces hæc homonyma & synonyma reperiantur, quomodo hæc Dialecticorum furta esse ais, aut quomodo grammaticorum non esse defendes? Tum vero videris mihi ignorare alia esse quæ Grammatici, alia quæ Diale-

Etici synonyma vocent: illis hæc synonyma sunt,
 Ensis, Gladius, & quæ omnino dicuntur pro eo-
 dem: Dialecticis vero ea quæ generis alicuius supe-
 rioris & nomen & rationem communem habent. Ho-
 monyma equidem apud Grammaticos non legi: quæ
 ab Aristotele initio Categoriarum video definita. ut
 tu qui à nobis Grammaticos ignorari vis, neque Dia-
 lecticos neq; vero Grammaticos legisse videare. Nunc
 quoniam de termino tibi & de Grammaticulis Diale-
 cticorum furtis respondi, venio quemadmodum con-
 stituerā, ad singulas Organi Aristotelici partes: quæ
 à te ita distinguuntur ut aliæ ad inuentionem, ad indi-
 cium aliæ, quædam ad exercitationem referantur, vel
 ut tu loqueris, ad omnium harum rerum confusionē.
 Inuentioni Categorias & septem primos Topicorum
 libros das: iudicio librum illum de Interpretatione &
 Analytica tum priora tum posteriora: exercitationi
 octauum Topicorum librum & duos illos Eléchorum
 Sophisticorum. Sic igitur à te diuisi Aristotelis libri,
 sic distincti sunt, ut ab eo qui nunquam eos legisset,
 distinguere diuidentque potuerunt. Primum enim unde ha-
 bes in Categorijs inuentionem contineri? Dices à
 Quintiliano. Audio: sed citetur locus. Libri tertij ca-
 pite septimo ijs verbis scriptum est, Ac primum Ari-
 stoteles elementa decem constituit, circa quæ videa-
 tur versari omnis quæstio: οὐσία μ, quā Flanius essen-

tiam vocat: nec sanè aliud eius est nomen Latinum. Sed ea quæritur an sit. Qualitatem, cuius apertus intellectus est. Quantitatē, quæ dupliciter à posterioribus diuisa est: quàm magnū, & quàm multum sit, Ad aliquid, vnde ductæ translatio & comparatio. Post hæc Vbi, & Quid: deinde Facere, Pati, Habere, quod est quasi armatum esse, & vestitum esse: nouissime κείναι, quod est compositum esse quodāmodo, vt calescere, stare, irasci. Sed ex ijs omnibus prima quatuor ad status pertinere, cætera ad quosdam locos argumentorum videntur. Vides Quintilianum dicere, libri meliorem partem videri sibi non ad inuentionē sed ad status pertinere: in quo si ei fidem non habes, cur illi ego alterum illud credam, reliqua sex ad argumentorum locos pertinere? Quid ergo? à me Quintilianus reprehenditur? minime: sed hoc dico, quāuis quatuor prima elementa ad status accommodari possint, & ad inuentionē postrema sex, tamen Aristotelem neque materiam vllam questionum, neque inuentionis locos tradere hoc libro voluisse. Quid ergo? vocū simplicium genera, significationes, vires: neque enim fieri potest proprie vt is vnquam loquatur, in quo maxime dialecticus elaborat, qui quid quæque dictio valeat, non intelligit. Quamobrem M. Tullius in Oratore eum censet qui eloquentiæ laude ducatur non esse Dialecticæ omnino rudem: sed vel hac Ari-

stotelis, vel illa Chrysippi dialectica institutum cognoscere primum vim, naturam genera verborum, tam simplicium quàm collocatorum. Huc igitur spectavit, hoc egit Aristoteles ut omnium dictionum quædā nobis genera & veluti capita proponeret, ad quæ earum significationes referrentur, & unde omnium pronuntiatorum sumi materia posset. Vbi enim intellexi hominem essentiam significare, lineam quātitatem, colorem qualitatem, enunciationes continuo has compono & construo, Homo essentia est, Linea quātitas, color qualitas. Sequitur liber τοῦ δι' ἐρμηνείας, Latine de interpretatione dicere potes: hūc tu ad iudicium pertinere indicas: neque dicis quamobrem ita indices. Si existimas quoniam enunciatio pars syllogismi sit, in quo vis indicandi omnis sita est, librū ideo hunc ad iudicium pertinere, ad tuam sententiam meā quoque adscribas licet: sin quid aliud causæ esse putas quamobrem ad iudicium pertineat, vide ne fallare. Analytica ad eandē iudicij partē refers. Priora sanē bene: posteriora quomodo ad iudiciū pertinere defendes? Nam si priora ad iudiciū referimus, quia omnis concludendi syllogismi ratio via certissima, & regula verissima indicandi in ijs libris continetur, cum in posterioribus aliud nihil doceat Aristoteles quàm quæ necessaria probationis, intelligis me Apodixin dicere, materia sit, quibus cōstet momētis, cuiusmodi pro-

nunciatis, ad omnem ne rem adhiberi possit, & huius generis alia, quæ ad rationem colligendi nihil pertinent, non tã ijs libris indicandi regulas tradere Aristoteles videtur, quàm ostendere evidentis probationis quale esse debeat instrumentum. Quod vt planè intelligatur quemadmodum à me dicitur, exponendū necessario videtur quod ego iudiciū differendi rationis partem esse putem. Omnium artium & scientiarum summa hæc diuisio est, vt aliæ ad actionem, ad cognitionem aliæ referantur: in illis quid bonum & quid item malū, in ijs quid verum & quid falsum sit queritur: quod nisi ratiocinatione indicari sine errore non potest. Nam cum omne verum & omne item falsum in pronūciato sit, in quo aut hoc esse illud, aut non esse dicitur, qui scire vult ita ne in re sit, quemadmodum oratione pronūciatur, tertium ei aliquod, siue vt Aristoteles vocat, medium videndū est: quod si cū ambobus ijs de quibus queritur congruat & conueniat, veram affirmationem esse: sin cum vno tantum, veram esse negantiam pronūciabit. Exempli causa, proponat quis, sit ne ea vxor quæ vsu habetur, concubina. si quidem indicare de proposito velim, inueniendū tertiū aliquod est, & ex argumentādi locis eruendum. Inuenio Matrimonium. quod & cum vxore ea quæ vsu habetur, esse video, & cum concubina nō esse. Colligo itaq; nihil hesitans, vxorem quæ vsu

habetur, nō esse concubinam. Inuenio præterea pretium. Video concubinā pretium accipere, vxorē nō accipere, concludo vxorem non esse concubinā. Hæc Syllogismi vis, hæc efficiētia est: quæ in ratione cōne Etendæ & colligandæ argumentationis & quadā veluti forma posita omnis est. Quam cum in prioribus Analyticis docuisset Aristoteles, quid erat quamobrem in posterioribus repeteret? Quod si hac de causa iudiciū in ijs libris tradi vis, quia de Demōstratione sint, qua veritas rerū maxime & inuenitur & indicatur: evidens enim & necessaria probatio demōstratio est, solāque ex omnibus probationibus efficit, vti certo rē cognoscamus, non modo tecū non pugno, verumetiam vehemēter laudo ingenium tuum: qui hoc tam excogitaris cōmode. Sed nimis te facio ingeniosum, nimis artis huius intelligētem: tu enim ne suspicatus quidem hoc vnquam es. Venio ad oētauum Topicorum librum, quem tu ad exercitationē pertinere vis: credo quod dispositionem dialēcticam contineat. In quo illud abs te mihi respōderi vellem, cum primi septem inuentionem argumenti ostendant, cur non omnes putes ad exercitationem pertinere. An magis ad exercitationem conferre indicas dispositionē argumenti, quā inuentionem? Aristoteles quemadmodum antea dixi, de generis quæstionibus Adolescentes in vtranque partem dicere inbebat: quæ exercitatio

nulla mihi re tam egere videtur, quàm argumentorū
 locis. Vides igitur in distinctione librorum Aristote-
 lis te nihil vidisse: in reprehensione quantum videris
 mecum nunc si placet considera. In quam antequam
 ingrederere, quia Porphyriū seruū Aristotelis vt tu
 ais, atriensem salutare voluisti, pauca tibi initio pro
 atriensi isto seruo respōdebo: cuius tibi institutio ideo
 nō probatur, quōd in ea nō plena inuentio, sed quinque
 tantum vocabula explicentur: q̄ minime sit necessa-
 ria, quōd falsa plurima, vana plura & stulta conti-
 neat: quōd nihil in ea nisi alieno & distorto tradatur
 modo. Ad primū illud sic habeto, Porphyrium de tra-
 denda inuentione nunquam cogitasse: vt reprehendi
 non possit quōd perfectam non tradiderit: sed voluis-
 se tantum exponere quemadmodum quinque illæ no-
 tæ voces intelligēdæ essent. Nam cum ad hanc artem
 integrum ac rudem discipulum Chrysaorium accepis-
 set, illiq̄ initio Aristotelis Categorias tradere in ma-
 nus constituisset, quæ sine vocum harum quinque in-
 telligētiæ, generis dico, speciei, differētiæ, proprii, &
 accidētis, intelligi facile non possunt, lectioni Aristo-
 telis hæc Porphyrio institutio fuit præmunienda ne-
 cessario. In qua quæ docentur quanquam è primo To-
 picorū Aristotelis libro sumi poterant, tamen neq̄ o-
 mnia poterant, neque librorum Aristotelis ordinem
 præuerrere cōmodum Porphyrio fuit, pluribꝯq̄ cla-

rioribus verbis tradi illa rudi discipulo debebant, quæ
erant ab Aristotele explicata. Iam vero positas à ser-
uo isto atriensi, libenter enim tuis verbis utor, vocum
harum explicationes non video quo iudicio reprehen-
das. Genus, inquis, non id solum est quod de pluribus
forma differentibus, sed quicquid omnino de pluri-
bus enunciatur: Species non id tantum quod Porphy-
rio videtur, sed id omne quod sub re aliqua vniuersa
ponitur: ut & homo genus Socratis sit, & Socrates ho-
minis species. Differentiam formam rei definis, & eam
causam propter quam res est, id quod est. Accidens
Quod cum adest abest ve, subiectum nihil immutat. Pro-
prij definitionem relinquis, quam non secus atque su-
periores emendare & corrigere debuisti, & potuisti cer-
te facilius. Nam accidētis definitionem ut à postrema
ordiar, quomodo emendas? Accidens id esse Porphy-
rius vult, quod accedit & recedit, ut subiectum saluum
incolumemque permaneat, tu, quod subiectum nihil immu-
tat, cum adest abest ve. Dic queso mihi, quod è sicco
humidum, è frigido calidum fit, nullam ne accipit muta-
tionem? an ubi motus est, ibi potest non esse mutatio?
Quod si subiectum ideo non mutari dicis, quia non in-
tereat, non video quid inter tuam & Porphyrij de-
finitionem intersit, nisi quod tua obscurior multo est
quam illius. Proxima differentia est (proprium enim
quemadmodum antea dixi non attigisti) quam cum Por-

phyrius definisset eam notionem quæ de pluribus ijs-
 que specie differentibus, cum quæritur qualia ea sint,
 enuntiatur, tu formā rei & eam causam propter quā
 res est id quod est, esse dixisti: vere id quidē, sed val-
 de Physice, magis ille apte & accommodate ad Logi-
 cam rationem: cuius se in institutione hac memorem
 futurum in proœmio ostenderat. Nam cum Logica
 ars quædam sermonis sit, id maxime semper spectat
 quā nam aliud de alio ratione enuncietur, eoque suas
 potissimum definitiones accommodat. Quod si tu vn-
 quam cogitasses, positā à Porphyrio definitionem im-
 mutare ausus nō esses. Quin etiam quæris à nobis cur
 generi tantum differentiam attribuamus: hoc est (ut
 tua verba interpreter, sunt enim sanè obscura) quā-
 obrem differentiam ita definiamus, ac si nulla sit for-
 marum propria infimarum, sed non secus atque ge-
 nera de pluribus omnes formis enuncientur. Non est
 difficile respondere tibi rem præsertim quærenti mi-
 nime obscuram, & in scholis valde agitatam. Quam-
 vis enim dari differentia possit, quæ de vna tantum
 specie dicatur, tamen ea natura differentia est, ut
 possit multarum esse formarum differentia. Quod
 ut facilius intelligas utar exemplo. Sit ratio pro-
 pria hominis differentia, quemadmodum sensus est
 animalis: si tamen species homini des in quas di-
 uidatur, illarum quoque erit ratio differentia. quæ

enim superiorum differentia sunt, sunt & inferiorum quoque. Sensus nanque, ut ab eo quod posui non discedam, non animalis modo, sed & hominis & bruti differentia est. Id quod in proprio fieri minimè potest: nec enim si quid hominis proprium est, proprium còtinuo eorum est quæ sub homine continentur. Habes de differentia: ad genus & speciem veniamus. Genus omne id esse vis quod dici de pluribus possit, ita ut homo genus sit hominum singulorum, singuli autem ipsi homines, hominis sint species. Itera quaeso eadem ista mihi: non enim planè exaudiui. Quid ais Rame? Plato hominis species est, homo autem Platonis genus? Nullæ igitur formæ infimæ erunt præter res singulas & indiuiduas, quando homo non forma infima, sed genus est. Quid ergo Plato quæ perfectum esse vis dialecticū, neq; id, quemadmodum iam antè posui, repugnante me, orationē quæ à generibus summis ad imas species erat deuoluta, sistere & quiescere volebat, neq; descendere ad indiuiduas res quæ & infinitæ essent, & nulla possent scientia comprehendendi. Platonis præceptū hoc est, negare nō potes. Quiescere in formis imis orationem iubet Plato, vetat ad res singulas descendere. Non ergo res singulæ Platoni formæ sunt. cuius nomen cum tu stultitiæ tuæ velis prætexere, ne illud quidē tibi in mētē venit Porphyrium Platoniciū philosophū cōdiscipulū tuum nō debere à te tam graniter

reprehendi. Verū id tuo arbitrato: illud mihi rursum
queso dic, res individua forma est. Notio igitur est. Sic
enim formam video à M. Tullio in Topicis definitā
Notionem, cuius differentia ad genus refertur. No-
tionem autem Tullius vocat, ne tibi ænigmata loqui
videar, quam Græci tum ἐννοια, tum προληψις ap-
pellant. Ea est insita à natura in animis nostris &
ante percepta cuiusque formæ non satis explicata,
ideóq; enodationis indigens, cognitio: quas certe nul-
las in animis nostris rerum singularum impressit &
inchoavit natura: neque enim ut hominis ita & So-
cratis notio ante & intelligentia percipitur. Quod te
pluribus docere opus non est: nec enim tam te amen-
tem esse puto ut non sentias quarum rerum intelli-
gentias scientiæ omnis fundamenta, ut scribit idem
Tullius in legibus, in animo tuo instituerit & collo-
carit natura. Neque te illud mouere debuit, quod ho-
minem non dicamus Socratis esse speciem, sed Socra-
tem contra hominis: cum enim hoc dicimus, quod sæpe
in iure civili dicimus, speciem pro eo sumimus quod
minus est vniuersum, & quædā veluti alterius pars,
quod à Rodolpho Agricola notatum vides: & ut isto
modo non loquamur, homo species Socratis est, quia
scilicet species generis tātum species esse dicatur, hoc
certè modo loquimur, Socratem sub humano specie cō-
tineri. Venio ad genus, quod tu ais necesse non esse de-

pluribus dici formis, seu, quod idē est, de pluribus forma differentibus: cum tamen M. Tullius genus in Topicis definierit Eam notionem quæ ad plures pertinet differentias. Verū delusus ab Aristotele Cicero fuerit, quoniam tu ita quodam loco libri optimi tui scribis: ut & illum impostorem, & hunc stolidum facias, qui se deludi passus sit. Verū delusus fuerit: quid? omnis ne notio generis est? nihilne interest inter hominis & animalis intelligentiam? Equidem cū hominem intelligo, naturam quandam intelligo, quæ in pluribus quidem sit, sed in quæ tamen vna valeat definitio, Animalis autem notio ita vna est, ut naturas diuersas distantesque contineat, ad quas explicandas variae sint adhibendæ explicationes: neque enim animalia omnia tantam inter se naturæ habent coniunctionem, quantam omnes inter se homines: nihil est enim vnum vni tam simile, ut in Legibus scribit Tullius, nihil tam par, quàm omnes inter nosmet ipsos sumus. Vides igitur eandem non esse formæ & generis notionem: quam tamen eandē esse necesse sit, si genus ad plures nō pertineat differentias. Respondi tibi ad eas rationes, quas in damnando Porphyrio sequutus es: ad conuitia quæ sunt in Platonico philosophum, falso enim Peripateticum facis, coniecta à te innumerabilia, respondere neque libet, neque verò est necesse: tēpus iā est ut liberato à tuis calūnijs A.

aristotelis, quemadmodum tu vis, seruo, ad dominum
 liberandum accedamus. Primus Aristotelis liber est
 κατηγορίαι: in quo reprehendendo, non tam corre-
 ctorem quàm minimum, non tam accusatorem quàm
 importunū calūniatorem & improbum cōitiatorem
 agis. quem librum quoniam in tria capita video tri-
 butum, totidem ego partes defensionis huius meæ fa-
 ciam. Primum itaque tibi respondebo ad ea quæ è pri-
 mo capite calumniaris. Synonyma, Homonyma, com-
 plexa, incomplexa, grammaticula dialecticorū furta
 esse vis: Paronyma quæ appellare cognominata pos-
 sumus, in locum proprium remittis, quem eis inter ar-
 gumentorum locos assignas: regulas duas, quas tu fa-
 cie formidabili esse dicis, quarum hæc altera est, Cum
 aliquid de alio vt de subiecto dicitur, quæcunq; de il-
 lo dicuntur, dici de subiecto quoque necesse est: hæc al-
 tera, Generum diuersorum quorum alterum sub alte-
 ro non ponitur, & species differentias esse diuersas,
 has inquā regulas duas nullū habere vsum contēdis.
 De Synonymis & Homonymis illud iam suprā do-
 cui, furta non esse grammaticula: cur hoc loco ab Ari-
 stotele proponantur, credo te nihil audiuisse: nō enim
 dubito quin tibi causa probaretur: eam igitur de me
 nunc si placet audi. Cū Aristoteles, quemadmodū an-
 teā iā diximus, vocum omniū genera summa & capi-
 ta tradere hoc libro instituisset, ea præmunire debuit

quæ in reducendis ad suum genus vocibus magno nobis vsui & adiumento esse possent: qualia synonyma sunt & homonyma. Dubitandum enim non est quin in eodem reponenda genere sint, quorum & nomen idem est, & eadem ratio: quorum autem nomen idem, non continuò illa in eodem erunt genere reponenda: eadèmq; de causa paronyma sine cognominata præmisit: quia scilicet quo in genere vnum, in eo alterum quoq; ponitur: vt si in qualitate (iam enim nomen hoc qualitatis Latinum fecit M. Tullius) iustitia sit, in qualitate quoq; sit iustus. Regulæ autem prioris vsus hic est, vt si hominem sub animali esse constet, cum animal essentiam esse sciamus, non dubitemus hominem in essentia genere collocare. Posterioris verò ecquis extra te vnum est qui dubitet q̃ sit vsus necessarius cum agitur de assignandis suis cuique generi formis, & vocum omnium ordinibus faciendis? At quid opus, inquis, erat hæc ab Aristotele poni quæ dubitationis nihil habeant? Quasi verò quæ aut addubitando aut negando stulti videamur, ea tradendo inepti continuo simus, & in quavis arte nõ optimæ eæ sint regulæ, quæ minimum dubitationis habeant. Nihil tam euidentius est, nihil tam confessum quàm illa sunt Mathematicorum pronunciata, totum maius esse parte, si à paribus demas paria, paria esse quæ relinquuntur: nihil minus dubiū, quàm primæ philosophiæ principium

illud, cuius in omni disciplina, in omni denique sermone usus maximus est, de re quavis verè aut affirmari aut negari. Hoc regulæ, hoc principij proprium maxime est, ut ipsum sibi faciat fidem, simplicisq; tantum admonitionis, nullius exquisitæ rationis indigeat, ut credatur. Venio ad ultimum caput (sequor enim ordinem libri tui, mox ad secundum regrediar) in quo cum paucula quædam exposuerit Aristoteles, ut è secundo capite quædam apertius intelligerentur, non video cur reprehendi debeat, ac non potius magna ei haberi gratia qui nobis laborem minuire studuerit. Meminerat, cum de essentia, quâtitate, qualitate ageret, contrariorum (Sic M. Tullius interpretatur ἀντικειμένων) cum essentiam diceret essentiæ non esse oppositam, & posse eam contrarias recipere affectiones: quanto quantum non opponi: magnū parvū, multū paucū, relata, nō opposita esse: oppositionē in qualitatis genere reperiri: an non necesse penè fuit quot & quæ contrariorum essent genera docere? An cum de relatis agens dixisset, neutrum altero esse prius, sed esse utrunque natura simul, facere aliqua ratione poterat quin exponeret & quibus modis aliud prius alio, quibūque item aliqua simul esse dicantur? An cum habere, quod est quasi armatum esse, & vestitum esse, genus vnum fecisset è decem, dissimulare poterat quàm id variè diceretur? postremo, cum

Facere & Pati duo genera fecisset, vtrunque autem motus esset, quî poterat motus species silentio prætere-
rire? Sero Rame, ac nimium quidem sero, vt dicam le-
uissimè, rationem docendi Aristotelis damnas: qui o-
mnium hominum iudicio laudatus hoc maximè nomi-
ne est quòd artifex summus esset docendi. Tertium
restat ex hoc libro caput: in quo quis non videat te
nihil habere non modo quod reprehendas, sed ne quod
calumniari quidem possis? Non sat amplè & copiosè
Aristoteles de Categorijs tibi scribere videtur: quî
omnia genera, omnes omnium rerum formas, omnes
differentias, naturam denique omnè hoc vno libello
non cõcluserit: cum prædicamentũ (vtar tuo verbo)
nihil sit aliud, quàm ordo rerum per genera species &
differētias compositus. Simplex hæc reprehensio va-
riè à te & multis verbis tractatur: cui ego paucissi-
mis respondebo. Nego Rame Aristotelem aliud hoc li-
bro docere voluisse, quàm dictionũ vires & significa-
tiones: quæ omnes aut essentiã, aut quantitẽ, signi-
ficāt aut qualitatem, aut quæ cũ aliquo cõparantur,
vt duplum, vt simplum, aut vbi, aut compositũ esse,
aut habere, aut facere, aut pati. Quas decem Cate-
gorias, non enim ordo rerum, vt tu dicis, sed capita
hæc decem & genera, quia semper, atque ita dicsttur,
vt de illis nihil dici queat, Categoriæ appellantur:
has ergo Categorias, hæc vocũ omnium summa gene-

ra, cum ita explicarit Aristoteles, vt intelligi possint,
 suo satisfecit instituto. Illud prætereà reprehendis,
 quòd eorum quæ cum aliquo comparantur (Aristote-
 les τὰ πρὸς τὶ appellat) locis duobus meminerit:
 neq; te satis quamobrè id fecerit videre ais: quāquā
 rei huius causam vel per te excogitare facilè, vel ab
 alio discere potuisti, nisi turpiter ignorare maluis-
 ses. Quis enim hoc non videt præter te τὰ πρὸς τὶ,
 neque cum Categoriæ explicantur, neq; cum genera
 contrariorum enumerantur, posse præteriri? Hoc tu
 Rame cum te non vidisse dicas, quid cæteris in rebus
 quæ reconditæ magis sunt, videre potueris suspicari
 non possum. Respondi de Categorijs: venio nunc te-
 cum ad Topica: sic enim tenebras Aristotelis vniuer-
 sas partitus es, vt inuentionis Chaos Categorijs &
 Topicis attribueres: in quibus omnia quæcunque in-
 sunt vitia, si persequare, vereris ne in molestā & ti-
 bi & nobis contentionem incidas. Quare de tam va-
 ria & multiplici caligine duo maxima peccata pro-
 fers: è quorum æstimatione fieri de cæteris iudicium
 possit: alterum quòd ex omni quæstionum genere qua-
 tuor sophisticas selegerit Aristoteles, in quibus Diale-
 ctica vociferaretur: alterū quòd in illis ipsis quæstio-
 nibus ijdem loci centies sint pueriliter inculcati: In
 quo Rodolphi Agricolæ monitoris tui, doctōris dicere
 nō audeo ne tu mihi irascare, nomē, cuius hoc vtrūq;

inuentū est, non debuisti tam illiberaliter suppressere. Sed neq; illi neq; tibi respondere difficile puto. Primum enim argumentorum quosdam veluti locos volens Aristoteles tradere, idque facere nō confusē, eos quæstionibus ad quas adhibentur, distinxit. Nō potuit mea quidē sentētia res tam multiplex ratione meliore tradi, q̃ si quæstioni cuiq; sui attribuerentur loci. Quamobrem constituenda illi fuerunt quæstionum genera quædam, non omnium tamen, sed earum duntaxat quibus vti in disciplinis solemus: quæ quidē quatuor omnino sunt: in omni siquidem quæstione aut accidens, aut genus, aut proprium, aut definitio quæritur: differentia enim quæ relicta & prætermissa videtur, quia, vti superius dixi, generis naturam imitatur, à genere non seiungitur: speciei autem quæstio à disciplinis prorsus est aliena: cum species nisi de rebus singulis, dici non possit: de quibus quæstio ideo nulla instituitur, quia nulla earum rerum scientia esse potest, quæ & certo numero non sunt, & natura fluxæ sunt & caducæ. Quatuor autē duntaxat esse quæstionum omnium genera ex eo intelligi potest, quod quicquid de alio quæritur, id aut par, aut superius eo est quo de quæritur: neque enim de superiore dici inferius cōuenit. Si superius ac magis est vniversum, aut in natura eius est de quo quæritur, vt illius aut genus sit, aut differētia, aut verò accidēs eius aliquod.

Sin par vero est, aut proprium, aut definitio: ut alie
 quæstiones extra has reperiri omnino nullæ possint.
 Verū hæ quæstiones duobus fieri modis possunt: vel e-
 nim quærimus sitne homo animal, vel, sitne animal
 hominis genus, atque item cætera: sitne candor acci-
 dens oloris, vel, sitne olor candidus. sitne hominis
 proprium capacem esse doctrinæ, vel, sitne homo do-
 ctrinæ capax. sitne animal rationis particeps morta-
 le hominis ratio & definitio, vel, sitne homo tale ani-
 mal. Quare ad utrunq; quæredi genus loci ab Aristo-
 tele traduntur: ita ut qui simplicium quæstionum sunt,
 hoc est, earum in quibus insitne hoc illi, non insitne
 ut genus, aut ut reliquorum trium dictorum aliud, (di-
 cta voco quæ Aristoteles κατηγορούμενα) cum Ac-
 cidētis tradatur locis. Cum enim sic quærimus, sitne
 homo animal, id quærere duntaxat videmur insitne
 hoc in illo, quemadmodum cum rogamus sitne candor
 oloris accidens, id tantum quæri videtur, insitne in
 olore candor. Habes de generibus quatuor quæstionum.
 Quod iidem autem loci subinde repetantur, mirum
 nemini videri debet: cum iidem loci ad varias quæ-
 stiones accommodentur. In cōiectura valent cause,
 valēt & effecta, quæ ad definitionis quoque quæstio-
 nes adhibentur. Apud Ciceronem in Topicis scri-
 ptum ijs verbis est, Omnes quidem loci quos supra
 scripsi, ad plerasque sunt quæstiones, sed alij ad alias

aptiores. Delicatorum hominum, ne dicam ineptorum
hæc Rame reprehensio est, à quibus Aristoteles legi
non vult: quod ille in scribendo fastidium pertulit, cū
eadem repetere subinde cogeretur, id à nobis in le-
gendo perferri æquum est: quod si aut non possumus,
aut nolumus, non satis digni videmur quorum ille
causa tantopere laborarit. Respondi tibi quàm potui
breuissimè ad duas illas Agricolaë reprehensiones,
quas tu tamè facere voluisti tuas: ad illud quod ora-
toriè credo dicis, ideo te non persecuturum horum li-
brorum vitia omnia, ne nobis molestus sis, quid ego
respondeam, nisi ex eo nos intelligere nulla esse, vn-
de tu intelligi volueris esse plurima? Quod vt magis
credamus ita esse, M. Tullij autoritate adducimur,
qui, si idè de ijs libris quod tu, indicasset, nunquā eorū
sententiā Trebatio tradidisset: neq; Ciceronē Aristo-
telis hac in parte interpretē Quintilianus vir acer-
rimi iudicij annis multis post in tradēdis locis sequen-
tus esset. Citius autem te truncum, stipitem, candicē
factum è Ramo credemus, quàm tales viros ab Ari-
stotele tam turpiter, quàm tu ais, esse delusos. Hactē-
nus, Petre Rame, nihil te vides animaduertisse vn-
de nō potius tu præstigiator, impostor, archisophista,
veterator, pestis nostrorum studiorum indicari de-
beas, quàm is, cui tu honorem hunc verborū tribuisti.
Sequuntur animaduersiones tuæ in librum *de oratore*.

μὴνείας, hoc est, de interpretatione, siue de enuncia-
 tione, pronunciatione, pronunciato: ijs enim omnibus
 nominibus interpretari græcū illud possumus. Hūc tu
 libellum mirifica fatuitatis illusione implicatum esse
 vis: esseque in eo receptis contradictionibus, iisque
 perturbatis, Dialecticum nihil: ego contra nihil esse
 non artis huius proprium contendo. Nam cum in eo
 nō id agat Aristoteles nos ut doceat rectē græcē aut
 scribere aut loqui, quas duas artis suæ partes faciunt
 Grammatici, sed tantum quæ enunciationum genera
 sint, quæ earum inter ipsas ratio, quid quæso gram-
 maticum in hoc volumine esse potest, aut non eius ar-
 tis proprium quæ vera & falsa diiudicandi regulas
 tradit? Adeste obsecro Grammatici omnes quotquot
 estis, & ubicunque estis: de vestris enim finibus, de
 vestris possessionibus, de vestro iure agitur: dubium
 mihi non est, quin vobis disceptatoribus causam hāc
 aduersus istum obtineam, qui se vestrum patronum
 & defensorem dici vult. Quæso quænam ista sunt quæ
 in vestris libris traditis? quæ istius artis quam profi-
 temini vis est? An est aliud quod docetis, quàm quem-
 admodum & scribere & loqui emendatē possimus, ex
 eorum autoritate qui vtrunque optimē fecisse indicā-
 tur? Hoc vestrum munus est, hæc artis vestræ vis,
 quod idem vos video in vestris libris dicere. Si quis
 igitur vos roget sitne enunciatio hæc, Actio omnis de

dolo famosa est, cōtraria illius, Aetio de dolo nulla famosa est: item, sitne enunciationis eius quæ de re futura, eadēque nō necessaria, est, cuiusmodi hæc est, Cras te apud prætorem lege Iulia repetundarum postulabo, sitne inquam certa talium enūciationum veritas, an vero ab euentu pendeat: item enūciationū harum quæ ratio inter ipsas sit,

Homo iustus est,

Homo non iustus est

Homo iniustus est.

Quarum prima illa simplex, quæ sequitur infinita, postrema priuans dici potest. Si quis præterea audire de vobis velit, an si qua duo dici de aliquo separatim vere possint, dicātur ea quoque vere cōiunctim, tum illa quoque discere cupiat, in modorum enūciationibus vnde spectetur affirmatio, & Sintne enūciationes hæ contrariæ,

Cicero vir magni animi fuit

Cicero parui animi vir fuit:

an vero hæ, Cicero magni animi vir fuit

Cicero vir magni animi non fuit.

Siquis inquam hæc de vobis audire velit, quid respondeatis, nisi quod vere potestis, vos hæc non nosse, nō curare, non docere, id vnum scire, Latine male hæc non dici,

Aetio omnis de dolo famosa est.

Aetio nulla de dolo famosa est.

C.iiij.

Cras te apud Prætores lege Iulia repetun-
darum postulabo,

Homo iustus est,

Homo est non iustus,

Homo est iniustus,

Petrus Ramus bonus est, & Dialecticus est,

Petrus Ramus bonus Dialecticus est,

Homo necessario animal est,

Homo non necessario animal est,

Cicero vir animi magni fuit,

Cicero vir animi magni non fuit,

Cicero parvi vir animi fuit,

Hæc inquam Latine male non dici: ita veteres illos loquutos, qui Latine optime loquebatur. Cum ergo in isto libro nihil extra hæc doceat Aristoteles, quid hic quaeso est optimi Grammatici, quod Petrus Ramus possit vestro nomine vëdicare? Intelligo quid dicatis, istum hominem quia sine mandato vestro agat, quia vestri iuris defensor non sit à vobis constitutus, causam ad eum vestram nullam detuleritis, quia patronus denique vester non sit, si vestro nomine quid repetat, non modo non audiendum esse, verum etiam poenam ei gravissimam ut Sycophantæ improbiissimo infligendā. Vos dialecticis ut dignitate, ita tempore esse posteriores, non modo ea vos ad vestrum iudicium non revocare, quæ illorum propria sunt: verum etiā con-

fiteri ingenue multas vos ab illis definitiones vt nominis, vt verbi, vt orationis, vt edas accepisse, neque vestras facere. Hæc Rame cum Grammaticos vno omnes ore dicere audias, quæ hæc iniustitia est, aut quæ potius improbitas, nõ modo Dialecticis adimere quæ eorum sunt, verum etiam velle grammaticos cogere vt accipiant, & tanquam sua agnoscant? Verum diutius forte hoc in loco immoror: accedendum est ad reliquas reprehensiones. Contradictioni falsas species esse vis ab Aristotele attributas: qui cū definisset contradictionem, vnius eiusdemque rei affirmationem & negationem, singularem quandam contradictionem excogitavit callidus & vafer Sophista,

Quidam homo ambulat,

Quidam homo non ambulat:

Neque enim eadem numero rem vere simul affirmari negarique posse: quod in proposita contradictione fieri videmus. Valde ita me Di ament, acute & ingeniose mouetur Ramus noster: Aristotelem sua ipsius definitione confutat, & vt in proverbio est, suo sibi illum gladio ingulat: modo vt satis intelligat quomodo Aristoteles contradictionem definierit: contradictionem nanque ille esse vult, cum idem de eodem dicitur & negatur: idem autem & vnum est, quod naturam vnã eandemque significat: ita contradictio erit si dicas,
Homo iustus est,

Homo iustus non est.

Eadem enim natura de eadem & dicitur, & negatur:
quod quidem duobus fit modis: vel enim omnino &
in totum & affirmamus & negamus, ut cum dicimus,

Omnis homo iustus est:

Nullus homo iustus est:

vel ex parte utrunque facimus, ut cum dicimus,

Non omnis homo iustus est:

Quidam homo iustus est.

Qua in contradictione dubium non est quin idem de
eodem, hoc est natura eadem & res eadem de eadem re
& dicatur & negetur: sed quia non in totum id fit,
sed ex parte duntaxat, verè dicitur utrunque. Ne-
que vero est necesse de eadem re individua negari &
affirmari, ut de eadem re dicamur & negare & affir-
mare: natura eadem etiā vniuersa dici potest. Quare
cum sic dicitur,

Quidam homo iustus est:

Quidam homo iustus non est:

de eadem re vniuersa & aio & nego, utrunque tamē
ex parte neque vniuerse facio: quæ causa est ut verè
utrunque dici possit. Quod cum intellexisses nūquam,
quanquam minime erat obscurum, mendacem tamen
ac vanum Aristotelem qui hoc dixerit, appellare au-
sus es: cum maior vanitas quàm tua excogitari nul-
la possit: qui & quod non intelligis damnas, & intelli-

gere vis in quo nunquam elaborasti. Sed ad reliqua
pergamus. In nomine & verbo finitis tortuosa quæ-
dam somnia esse vis: & tamen quæ nam ista somnia
sint taces. Ego nullum in re hac somniū, nihil tortuo-
sum, video, nihilque cōtrā non verum, non rectum,
non simplex, non apertum. Homo nomen finitæ vis
& significationis est: quare nomen finitum dicitur:
NON HOMO autem quia certa eius significa-
tio definitaque non est, cum & in eo quod est, & in eo
item quod non est, dicatur, nomen appellatur infini-
tum: eadēque verbi ratio est: cui non secus quā no-
mini si præponas negationem, verbū facies infinitū:
cuius significatio ad omnia ea pertinebit de quibus il-
lud vere negari poterit: quemadmodū non homo rem
nullam certam significat, sed in eo omni dicitur, quod
homo non est, siue id in rebus sit, siue minime: nam &
lapis qui est, & Socrates qui mortuus est, vere dicitur
non homo. Nulla hic ego somnia conspicio: neque ve-
ro te vlla vidisse, quia nō ostēdas, puto. Cur nō idem
hoc loco fecisti, quod in futuris contingentibus postea
facis, vbi quia momum non potes, interpretem agis?
Venio ad infinitas enunciationes, de quibus quid tui
sit indicij tuis ipsius verbis referā. Q V A R T A
quæstio, inquis, est de enunciationibus finitis & infi-
nitis ex Chimæris nominum verborūque somnijs: in
quibus quā anilia, delira, errantia, vaga, cæca sunt

omnia? hic collatas esse multorum dierū insanias ex
rabie insanorum sophistarum arbitror. Primo enim
quando secundū adiacens attributum est, Octo enun-
ciationes, quatuor indefinite, quatuor vniuersæ ex
Subiecto finito infinitoque sunt. vt

Homo ambulat

Homo non ambulat

Non homo ambulat

Non homo non ambulat

Omnis homo ambulat

Nullus homo ambulat

Omnis non homo ambulat

Nullus non homo ambulat.

Totidem fient, si infinitio ad attributum transфера-
tur: ita erunt decem & sex. Quod si subiectum & at-
tributum simul infinitionis nota afficiantur, quatuor
& viginti. Numerus duplicabitur si tertium adiacēs
attributum sit, erūt quadraginta octo enunciationes.
si pro indefinitis addas singulares, rursum duplicabi-
tur, & erunt nonaginta sex. Postremo quod interpre-
tes fecerunt, si priuantes admisceas pro infinitis, du-
pla erit multitudo, & enunciationes erunt centū qua-
draginta quatuor. Verba credo tua agnoscis: nullum
sciens aut arroganter immutauit, aut prætermisi ma-
litiose. Primum igitur illud non animaduertis, sole-
re eas enunciationes quæ indefinite aut aiūt, aut ne-

gant, cuiusmodi hæ sunt,

Homo ambulat

Homo non ambulat

Pro ijs poni, Quidam homo ambulat

Quidam homo non ambulat

quæ ex parte aiunt & negant. Tum vero octo illas enunciationes subiecti finiti & infiniti ubi enumerasti, oblitus scilicet agere te de enunciationibus ijs in quibus attributum secundum esset adiacens, totidem nasci posse dicis enunciationes si infinitio, hoc est, negatio (patere me tua verba interpretari, ut omnes intelligat quod ingeniose mouere) ad attributum transferatur. Dic mihi, quomodo in huiusmodi enunciationibus

Homo est,

Homo ambulat,

in quibus attributum secundum est adiacens, attributo potest addi infinitio, nisi hoc modo,

Homo non est,

Homo non ambulat?

At hæ enunciationes nonne posite à te finitæ sunt, & in negationibus finitarum numeratæ? Quid ergo vis octo rursum alias fieri enunciationes, cum secundum adiacens est attributum, si negatio addatur attributo? Nego enunciationes in quibus secundum adiacens attributum est, siue dictum, (Iam enim supra dixi quod Græci κατηγορούμενον appellant, id me vocare dictum)

pluribus posse modis finitione & infinitione varia-
ri quàm ijs,

Homo est

Homo non est

Omnis homo est

Nullus homo est

Non homo est

Non homo non est

Omnis non homo est

Nullus non homo est.

Tolle igitur sodes octo illas enunciationes è tuo cu-
mulo, in quibus cum secundum adiacens attributū est,
attributo additur infinitio. Tolle itē alias octo quas
fieri vis, cum adiacens secundū attributum est, & in-
finitio tam subiecto quàm attributo additur: neque e-
nim nisi subiecto in huiusmodi enunciationibus addi-
tur infinitio, quod modo docuimus, id autē quot fie-
ret modis initio posuisti. Hactenus octo duntaxat ha-
bemus enūciationes, cum tu iam feceris viginti qua-
tuor: addamus alias octo, cum tertium adiacens at-
tributum est, & attributo adijcitur infinitio, quæ sunt
huiusmodi,

Homo iustus est

Homo iustus non est,

Homo est non iustus

Homo non est nō iustus

Omnis homo est iustus

Nullus homo est iustus

Omnis hō est non iustus,

Nullus hō est nō iustus,

Alias item octo addamus cum subiecto adponitur infinitio, ut in ijs,

Homo est iustus

Homo non est iustus

Non homo est iustus

Non homo est non iustus

Omnis homo est iustus

Nullus homo est iustus

Omnis homo non est iustus

Nullus non homo est iustus

& Octo præterea alias cum & subiecto & attributo additur infinitio. Triginta itaque duæ erunt omnes enunciationes: contradictionum autem genera quatuor, unum in ijs enunciationibus: in quibus secundum adiacēs est attributum: tria in ijs in quibus secundum adiacēs est attributum: quod ex hac descriptione intelligi licet.

Contradictio enunciationum secundi adiacentis, variato subiecto finitione & infinitione.

Homo sine aliquis homo, est,

Homo non est

Non homo est

Non homo non est

Omnis non homo est

Nullus non homo non est

Contradictio prima enunciationum tertij ad-

iacentis quæ variato attributo fit,

Homo iustus est

Homo iustus non est,

Homo non iustus est

Homo non iustus non est,

Omnis homo iustus est

Nullus homo iustus est,

Omnis homo est non iustus

Nullus homo est non iustus.

Secunda variato subiecto,

Homo iustus est

Homo iustus non est.

Non homo iustus est

Non homo iustus non est.

Omnis homo iustus est

Nullus homo iustus est.

Omnis non homo iustus est

Nullus non homo iustus est.

Tertia variato & subiecto & attributo.

Homo iustus est,

Homo iustus non est,

Non homo est non iustus

Non homo non est non iustus

Omnis homo est iustus

Nullus homo est iustus,

Omnis non homo est non iustus

Nullus non homo est non iustus.

Vides igitur centum & quadraginta quatuor tuas enunciationes ad triginta duas rediisse. Nam de tuo numero & tollendæ illæ sunt quas iam dixi, & octo prætereà illæ cum pro indefinitis enūciationibus singulares, quemadmodum tu loqueris, ponuntur: siquidē idē indefinitæ valēt atq; illæ in quibus ex parte aut affirmamus aut negamus. Neq; id eò tamē dico quia indefinitæ in artibus ac disciplinis nō sumantur pro vniuersis, sed quia vt vera indefinita sit, satis est verā eam esse quā tu singularem vocas. Tollendæ illæ prætereà octo cum priuantes pro infinitis admiscuntur, quod tu interpretes fecisse criminaris. Nam neq; pro infinitis admiscētur priuantes, cum idem priuatio & infinitio non valeat: & quicquid huius interpretes fecerunt, id eò tantum fecisse videntur, vt quæ ratio finitarum & infinitarū esset, ex ea ratione quā priuantes habent cum vtriusq; intelligi posset. Quam cum intellexeris nunquā, atque etiā ænigma voces, miror quomodo explicare tamē & dissoluere tētaris: quod quemadmodum tibi successerit videamus: citemusq; tua verba, ne quid à nobis calumniæ causa fingi dicas. At etiam hic Aristotelei ænigmata esse gloriantur, & arcana quædam inexplicabilia, Quando autem E S T tertium adiacens prædicatur, dupliciter dicuntur oppositiones, dico autem vt est iustus

D.j.

homo: tertium dico adiacere nomē vel verbum in affirmatione. Quare ob id ipsum quatuor erūt illæ: quarum duæ quidem ad affirmationem & negationem se habebunt secundum consequentiam, vt priuationes, duæ verò minimè. Hoc est ænigma Aristotelis, vt ipsi se efferendo gloriantur interpretes. Et post multas rursum intemperies, Oedipe inquis, subueni, dissolue ænigma, & belluā iterfice. At quale est istud ænigma? Affirmationē finitā sequuntur duæ negationes infiniti & priuati attributi, non contrā. Nihil aliud? nihil certè. tua hæc verba sunt, tua hæc Aristotelici ænigmati solutio. Næ tu Rame Oedipus malus es: quid enim minus sibi vult Aristoteles quàm quod tu putas? Duæ negationes infiniti & priuati attributi affirmationem inquis, finitam sequuntur, non contra, hoc est, negationes infinitam & priuatam finita non consequitur affirmatio. O ingenium callidum, ô hominem acutum, ô Aristotelis interpretē cum illis veteribus Alexandris, Themistijs, Simplicijs conferendum!

DVÆ VERO MINIME, hoc est, non contrā? quid igitur finita negatione, quid affirmationib⁹ infinita & priuante faciemus? quam earū inter ipsas rationem esse dicemus, siquidem Aristoteles, si modo tibi credimus, id tantum dicat finitam affirmationē antecedere, consequi autem infinitam & priuantem negationes? Disce disce Rame quid locus habeat sen-

tentiæ. Duæ, inquit Aristoteles, infinitæ, negatio vi-
 delicet & affirmatio, ita ad affirmationē & negatio-
 nē finitas se habēt, & eo affectæ ordine sunt, quo pri-
 uatæ ad illas ipsas finitas: neq; enim secus affirma-
 tionē finitam infinita cōsequitur negatio, q̃ priuata:
 negatioq; finita eodē ex affirmatiōe infinita, quo ex
 priuata sequitur modo: duæ verò finitæ, affirmatio
 videlicet & negatio, non ita se ad infinitas habent,
 quemadmodum ad easdem infinitas priuatæ: priuatā
 siquidem affirmationem infinita sequitur affirmatio:
 quā finita sequitur negatio: contrāq; negatio priuata
 negationē sequitur infinitā, quam finita antecedit af-
 firmatio. Id quod ex hac descriptione intelligi licet,

Finita affirmatio, Homo est iustus,

Negatio finita, Homo non est iustus,

Infinita negatio, Homo non est non iustus,

Affirmatio infinita, Homo est non iustus,

Priuata negatio, Homo non est iniustus,

Affirmatio priuata, Homo est iniustus.

Infinitæ igitur & priuatæ eodem se ad simplices mo-
 do habent: negationes enim & priuatæ & infinitæ se-
 quuntur affirmationem finitam: affirmationes autē
 negationem finitam antecedūt. Duæ verò finitæ, hæ
 scilicet, Homo iustus est, Homo iustus non est, non
 eodem affectæ ad infinitas ordine sunt, quo priuatæ
 ad has ipsas infinitas. Affirmatio enim hæc simplex,

D.ij.

Homo iustus est, negationem hanc infinitam, Homo
 nō iustus non est, antecedit, negatio verò hæc priuata
 sequitur, homo non est iniustus : Negatio autē hæc fi-
 nita, homo iustus non est, infinitam hanc affirmatio-
 nem sequitur, homo est non iustus, quam priuata hæc
 antecedit affirmatio, Homo iniustus est. Hoc Rame
 Oedipus dicat, si Aristotelicum enigma velit dissol-
 uere: & belluam quemadmodum tu ais interficere: sin
 ipse interfici à bellua velit, quid potius dicat quàm
 quod tu dicis? Sed mirum nihil est te in hac paulo sub-
 tiliore disputatione hallucinatum esse, qui ne illud
 quidem in modorum enunciationibus intelligere po-
 tueris, nō è verbo, sed è modo qui verbo additur, spe-
 ctari affirmationes & negantias. Soluta simplexque
 enūciatio est, Homo animal est, modi hæc, Homo ne-
 cessario animal est: prioris negantia hæc est, Homo
 animal non est: posterioris hæc, Homo non necessario
 animal est: modo namq; adiecta negatio est. enun-
 tiationes itaque hæc contradicunt, Socrates necessario
 bellua est, Socrates non necessario bellua est, quod Ra-
 mus tamne fortiter negat: quia falsa scilicet vtra-
 que sit: in contradictione autem par sit flagitium si
 falsa pars vtraque sit atque si vera. Vbi lumen Ra-
 me Dialecticum quod in te deus optimus maximus
 accendit? Quid ais? falsa hæc tibi videtur enun-
 ciatio, Socrates non necessario bellua est? falsa igitur &

hæc erit, quæ valet idem, Necesse non est Socratem
esse belluam: & vt in similibus cōsideremus, falsa hæc
quoque erit, Necesse non est Petrum Ramum esse bel-
luam, & hæc item, Necesse ~~non~~ est Antonium Gonia-
num esse belluam. quid de te ipse velis respondere, tui
est arbitrij, ego ne me belluam necessario faciam, ve-
ram semper hanc esse contendam, Socrates non neces-
sario bellua est. Respondi ad omnes tuas calumnias
in librum de interpretatione: quæ vt leues sunt, ita
à me irrideri potius quàm refutari debuerunt, nisi
bonorum adolescentum utilitati, quorum tibi infirma
iudicia ludibrio sunt, consulere voluisssem. Neq; enim
existimare debes hunc me laborem pro Aristotele re-
spondendi suscepisse, vt tanti viri auctoritatem con-
firmarem, aut ego in Mustaceo, vt est apud M. Tul-
lium, laureolam quærerem: laudis enim mihi fortasse
aliunde facultas est: neque verò magnum est perfice-
re, ne tam nouæ opiniones, tam nulla ratione, tam
nulla auctoritate fundatæ & constitutæ, in inuenum
animis inueterascant. Venio ad Analytica, vbi tu in
ipsa statim inscriptione calumnianda & ingeniosus
& græculus videri vis: cum assequi tamen & vera di-
cendo, & sanè interpretando vtrunque posses. Αὐ-
λῶς, inquis, retexere est & delere: vnde libri ij di-
cuntur ἀναλυτικοί, quòd iudicium homini à natura
datum deleant & corrumpant. Quod si sic dixisses,
D. iij.

ἀναλύνειν est in partes suas rem quanque scitè reuo-
 care & resolvere : quod quia artis maioris multo est
 quàm cōponere rem & coagmētare: hoc enim etiā im-
 prudentes facimus: ea de causa Aristoteles eos libros
 in quibus & conficere syllogismum, & demonstratio-
 nem, & resolvere rursus vtrunque docet, Analyticos
 inscripsit. Si sic inquam dixisses, neq; ingeniosum mi-
 nus, atque haud scio an magis, neque græcæ linguæ mi-
 nus intelligentem homines te indicassent. Hoc si præ-
 terea addidisses, quædam facere Aristotelem priora
 Analytica, quædā posteriora, quod in illis syllogismi,
 qui demonstratione natura prior est, resolutio in pro-
 positiones, in tria momenta, in tres figuras contine-
 tur, in ijs autem demōstrationis reuocatio in necessa-
 ria pronunciata, in tria item momēta, propriam sci-
 licet rei notam, definitionem, & genus subiectum.
 Hoc inquam si addidisses, nō modo dixisses quod erat
 in re hac dicendum, verū etiam reliquæ reprehen-
 sioni tuæ magnam auctoritatem & pondus addidisses.
 In quam ingredienti tibi duæ ingentes & portentose
 belluæ vestibuli custodes occurrunt: duo illa princi-
 pia, Quid de omni, & quid item de nullo dicatur: que
 cur belluas appelles non equidē intelligo. Quid enim?
 falsa ne sunt, aut inutilia? falsa dicere non potes: nisi
 fortè tibi omnia licent: inutilia quomodo probas? prin-
 cipia hæc, inquis, ad syllogismos primæ speciei figurā

hac in re græcū illud σχῆμα interpretari cōmodius
 potuisses) demōstrandōs adhibentur: quæ euidētia
 & clariora nihilo sunt q̃ ipsi syllogismi. Si quis enim
 nō assentiatur ita concludēti, Omnes impostores sunt
 execrandi, omnes sophistæ sunt impostores, omnes igitur
 sophistæ sunt execrandi. Si quis inquam sic conclu-
 denti non assentiatur, neque fieri illud putet, Omnes
 sophistas execrādos esse, quanuis duo illa dederit, O-
 mnes impostores execrandos, & sophistas omnes esse
 impostores, ille non magis vincatur, si sic rursus ag-
 grediare, De quocunq; impostor dicitur, de eo utique
 dicitur execrandus, sed impostor de sophista dicitur,
 nō est igitur quod dubites de sophista dici execrandū.
 idem enim ei dicere videbere: atque ideo te irrideat.
 Hoc tibi quidem sic videtur: mihi alia mēs est, aliudq;
 iudiciū. Nemo enim est eorum qui sapiunt, cui dubiū
 sit animal si de omni dicatur homine, nullum posse su-
 mi hominem, de quo item non dicatur: sunt tamē per-
 multi qui non intelligāt quæ in syllogismo primæ figu-
 ræ vis sit & concludendi necessitas: neq; ante acquie-
 scant, quā hoc eis principio exponatur. Quam si ne
 ita quidem intelligant, tum insanos dementēsque in-
 dicamus. Duas has portentosas belluas sequitur ratio
 illa coarguēdæ falsæ cōclusionis, quam tu Chimæram
 vocas, credo ut perpetuam tuam maledicendi cōsue-
 tudinē retineas, neque vlla tui libri pars nona aliqua

vacet contumelia. Equidem non video qui facilius, clarius, dilucidius, verius, fallacem doceas conclusionem, quam si ostendas, non esse quamobrem affirmatio vniuersa potius ex illa sequi, quam negatio dicatur. Exēpli causa, dicat quis in prima figura ē duabus negantibus enunciationibus, negantē vniuersam rectē posse concludi: itaque necitat syllogismum,

Nullum animal est lapis,

Nulla nix est animal,

Quare nulla nix est animal.

Siquis inquam rectē sic concludi putet, tum ego eadem figura eadēque vt ita dicam cōseruata forma aliam colligam conclusionem, in qua vniuersa potius affirmatio quam negatio, sequi efficiq; videatur: quæ erit huiusmodi,

Nullus lapis animal est,

Nullus homo lapis est,

Falsum tamen est hominem nullum animal esse, verūque contrarium. Hoc ille vbi viderit, non dubiū quin falsam colligēdi rationē indicet, cū quis ex duabus negantibus complexione vllam exprimere & elicere conatur. Hæc reprehendendæ falsæ conclusionis verissima & certissima ratio Chimæra tibi videtur. quamobrem? an quia vsum habeat nullum, quem habet, sicuti omnes vident, maximum? an quia fallax sit, quæ fallat & decipiat nūquam? Verum ita sit, ne-

que vsum habeat vllum, & fallat semper, cur id tamen non dicis? cur causam nullam falsam saltem, fictam, ineptam adfers, quamobrem hoc tibi credere debeamus? Tanti ne tuam apud nos auctoritatem fore putasti vt dicenti tantum, non dicam mentienti, & nihil probati omnia crederemus? Nega Rame si potes, nega, nos tibi ludibrio fuisse, nega ioculari istam tuam esse audaciam: qui si vnquam putasses lectum iri librum tuum ab hominibus, non dico a nobis, qui aliquid didicimus, scribere isto modo ausus nunquam esses. Vis nobis de manibus Aristotelis excutere, vis te pro illo a nobis legi, rationem afferre nullam vis, quam ob rem id facere debeamus. Cogere hoc Rame est, non persuadere: regem, non doctorem esse. Sed hæc omitto: neque enim de te, sed de re dicere propositum mihi fuit ab initio. Chimæram tertiam facis vtilissimam illam Aristotelis admonitionem, cum in secunda figura tam propositio quam assumptio aut affirmat, aut vero negat, illa vniuerse, hæc ex parte, qui vitiosi sunt rationis concludendæ modi: reperiri quidem facile vbi maius extremum vniuerse negetur de minore: vbi vero affirmetur, non nisi cum assumptio ita ex parte aut negat aut affirmat, vt vniuerse etiam possit. Vt amur exemplo: enunciationes hæ,

Quidam homo animal est,
Quidam lapis animal non est.

ita ex parte & negant & affirmant, vt vniverse tamen & negare possint & affirmare : non enim vere minus dicimus omnem hominem esse animal, & lapidem nullum esse animal, quàm cum ex parte dicitur vtrūque. Id quod in re omni & materia non reperias: neque enim quemadmodum animal aliquod esse nigrum vere dicitur, ita vere quoque dicatur omne animal esse nigrum. Cum igitur & propositio & assumptio in secunda figura aut negant ambæ aut affirmant, illa vniverse, hæc vero ex parte, siquidē id in totum facere nō possit, inuenias quidem facile, vbi maius extremum de minore negetur vniverse: vbi vero affirmetur, non reperias. Exempli causa si quis hæc duo sumpserit

Omnem olorem candidum esse,

Aliquem lapidem candidum esse

& in secunda figura aliquam elicere complexionē velit, admonetur primum ab Aristotele, fallacē esse rationem hanc colligendi, non enim esse cur affirmatio potius quàm negatio sequatur. Nam in proposito exemplo quanquam de Olore candor dicatur vniverse, de lapide autem ex parte, non tamen ideo non negari in totum de lapide Olorem: Quod si quis hæc duo sumpserit,

Quidquid rationis particeps est animal esse,

Quendam vero hominem animal esse,

verum illud inueniet, Omnem hominem rationis esse participem. in quo rursus nos Aristoteles admonet, ne fallamur: non enim in quavis materia id accidere ut maius extremum prorsus minori insit, sed tantum cum assumptio ita affirmat ex parte ut affirmare quoque vniuersum possit: id quod de negatione quoque intelligi debet. Nam ut aliud non queratur exemplum, si sic quendam hominem animal diceremus, ut quidam etiam animal non esset, nunquam dici vere posset, omnem hominem rationis esse participem. etenim si quidquid rationis particeps est, animal esset, quidam vero homo animal non esset, necessario illud fieret, Quendam hominem rationis participem non esse: nos autem contrarium affirmabamus. Idem fit cum & propositio & assumptio negat: passim enim reperias ubi maius extremum de minore prorsus negatur: ubi vero affirmetur, non nisi cum ita ex parte negat assumptio, ut negare in totum possit.

Cuius rei hoc ponamus exemplum,
Nullum animal nix est,
Quidam asinus nix non est, & tamen
Omnis asinus animal est.

Quod certe nunquam accideret, si quæ ex parte negat assumptio, negare non posset vniuersum: hoc est, si quemadmodum quidam asinus nix non est, ita quidam quoque nix esset. Si enim asinus quidam nix est, & nul-

lum animal nix est, quidam asinus animal non est: id quod illius quod verum esse volebas contrarium esse animadvertis, omnem videlicet asinum animal esse. Hoc idem in tertia quoque figura admonendi sumus, cum quidem assumptio ex parte vel negat, vel affirmat, propositio autē vniuersē. tū enim, quamuis ita neget assumptio, vt in totum non possit, reperiemus tamē vbi de minore extremo dicatur omnino maius, non item vbi negetur. Si enim

Quidquid rationis particeps est, animal quoque est, & eorum quæ rationis capacia sunt, quiddam nix nō est, quiddam vero est, vere nunquam dici possit, Nullam niuem esse animal. Nā si nix in eis sit, quæ mentis & consilij capacia sunt, & hæc omnia animalia sunt, nix profecto in animalibus numerabitur. Cum vero & assumptio & propositio negat, tū passim reperiās vbi de minore extremo maius omnino negetur, vbi vero affirmetur, nūq̃ nisi cū assumptio ex parte sic negat, vt negare quoque in totum possit. Si enim

Animal nullum aqua est

& Animal quoddam nix non est, ita vt & quoddam quoque animal nix sit, vere dici nō potest, Omne niuem esse aquam. Nā si nix omnis aqua est, & animal quoddam nix, quoddam certe animal erit aqua.

At nos nullum animal aquam esse ponebamus. Hæc & vere præcipi, & ad artis huius perfectam absolu-

tamque intelligentiā vtiliter moneri. Quod si te hæc tanta subtilitas aut non delectat, aut ingenij tui acie fugit, nō ideo verum tamen est damnari eum qui hæc tam excogitavit subtiliter, & tam tradidit diligēter. Nō omnium idem Rame sensus, nō idē iudicium est: illud tibi, mihi aliud placet: hoc tu Aristotelis acumine nō delectaris, tam sollicita tibi nō probatur in tradenda arte diligentia: mihi nihil satis placet nisi quod acutius paulo est atque subtilius, neque vlla in docendo nimia videtur diligentia. Quin ergo sumimus quisque quod commodum est, neque ceteros homines nostro duci studio putamus? Chimæras has, vt tu vocas, mōstra quædam sequuntur conuersionū & inutilium ad id quod adhibentur, & abhorrentiū à loquendi communi ratione atque usu. Quid ais Rame? mōstra tibi docere videtur is qui quemadmodum enūciationes reciprocentur & redeant in sese docet? an non ex hominum communi sensu desumptæ enūciationū reciprocationes hæc videntur? Quis est omnium hominum qui cum omnem stipulationem contractum esse concesserit, negare audeat, Quendam contractum esse stipulationem? aut cum hoc dederit, contractū quendam stipulationem esse, quandam rursus stipulationē contractum esse non det? ecquis est tam hebes, tam tardus, qui cum hoc susceperit, Nullum ius esse iniuriam, non videat dandum quoque illud esse, Nullam

iniuriam esse ius? Sumpta hæc Rame è medio sunt, sumpta è communi hominum intelligentia: cuius cum mater natura sit, quid est quæso cur negemus naturæ decreta hæc & præcepta esse? Quorū quātus sit quāmq̃ue necessarius vsus in reuocandis aliarū figurarum syllogismis ad principē figuram, quæ multo omnium clarissima est, dicere si obscurum arbitrarer. Quinta regione, inquis, post has horredas feras circūstant ex varijs monstrorum generibus compositæ Chimæra ex permixtione pronunciatorum solutorū, necessariorum, contingētium. Sunt autem interpositæ duæ formæ communes, genus vel Aristoteleorum confessione, tortuosum & inauditum. Ad vtrunque tibi respondebo, sed vt est apud M. Tullium, ὅς ἐστιν περὶ τοῦ ὁμολογικῶς. Duæ istæ Rame colligēdi formæ quas dicis, sunt vti puto, cum propositio vel vniverse vel ex parte affirmat, assumptio autem negat vniverse: quibus duobus modis minus extremum de maiore colligitur necessario, id tamen ex parte, sic,

Omne animal sentit,

Nullus lapis est animal

Quare naturarū sentientiū quædam lapis nō est.

Nam si propositio reciprocetur, fiatque assumptio, & reciprocata item assumptio fiat propositio sic,

Nullum animal est lapis,

Quædam natura sentiens est animal,

Sine vlllo errore eadem que ante sequetur Conclusio. Natura igitur quædam sentiens lapis non est. Idem accidet si ex parte affirmet propositio. Quod concludendi genus etsi rectum non est, quia minus extremum colligat de maiore, quod contra fieri decebat, firmum tamen est & constans: vt ab eo qui artem hanc conclusionem perficere cogitarit, non debuerit prætermitti. Venio ad permixtos syllogismos: in quibus tu nihil utilitatis, nihil veritatis esse vis. De utilitate initio tibi respondebo. Sæpe equidem audiui magnos Theologiæ nostræ locos non sat commode sine permixtis ijs syllogismis explicari tractarique posse. Ne longius abeas, quomodo Deus optimus maximus crearet res, sponte ne an vero necessitate eadem qua natura, agat, tum, hominum liberæ ne ac solutæ sint voluntates, innumerabilesque aliæ generis huius quæstiones tractari ab eo pro dignitate non possunt, qui conclusionum harum rationem ignorat. Neque vero minorem habent vsum in externa hac græcæque philosophia: in qua multa de animalium motu, multa de fato, de fortuna, de casu, in omnibus philosophorum familijs ac disciplinis quesita sunt & disputata. Habes de vso: nunc quid fraudis in ijs insit videamus. Primum inquis illud verum non est, ex necessario & soluto pronuntiatis sequi necessarium: hac enim lege asini rationales fient. Sic enim ad Aristoteleorum præceptum

concludi potest,

Omnis homo necessario est rationalis

Quiduis currens est homo

Soli enim currant homines, ut Aristoteles in pari enūciati soluti exemplo sumit omne animal moveri,

Ergo omnia currentia necessario rationalia sunt.

Itaque Aristotelis iudicio, si quando currant asini, necessario rationales erunt. Reprehensionem tuam tuis ipsius verbis exposui. Nega nunc si potes Rame te aut Sophistam esse malitiosum, aut si minus id fateri vis, Stultum & bardum. Solutum hoc tibi pronunciatum videtur, Quiduis currens rationale est, quod non falsum modo est, verum etiam τὸν ἀδυνάτωρ. Verum esse solutum pronunciatum Aristoteles vult, è quo debeat constitui Syllogismus, cuius complexio futura sit necessaria. Neque vero ut sic dicas, Quiduis currens contingit hominem esse, vere dicas: tantum abest ut illud simplex solutum ac purum dici vere possit, Quiduis currens hominem esse. Neque vero simile quidquam illius habet quo utitur Aristoteles Omne animal movetur: fieri enim hoc potest, illud non potest, nisi rursus ponas hominem duntaxat currere. Illud igitur Aristotelis pronunciatum τὸ εἶναι ἐς τὴν ὄντως καὶ ἀπλῶς, tuum autem τὸν ψευδῶς καὶ τὸν ἀδυνάτωρ, καὶ μὴ ἀληθῶς ἀλλ' οὐκ ἐκ τῆς ὑποθέσεως. Verum esto: utamur tua fictione: ponamus hominem dū-

taxat currere, veréque ideo illud dici, Quidnis curr-
rens esse hominem: an non vides, verum illud fore,
Quidnis currens necessario est rationis capax, quā-
diu vere dici volueris, Quidnis currens esse hominē?
Intelligis puto quid velim: vere dici ab eo quidnis cur-
rēs necessario rationis esse capax, qui hominē dunta-
taxat fingat currere. Nā quod tu ingeniose sanè & ac-
te dicis, asinos fore rationis participes, siquādo cur-
rāt, locū habet nullū: tū enim soli homines nō currēt,
quæ tua erat fictio. Nō igitur inuenta ab Aristotele
ratio est, qua idem quod homines asini fiant, sed qua
nebulones necessario esse probemus eos, qui huiusmo-
di calumnijs artē verissimam conabuntur euertere:
Sophistæ enim sunt, qui nō possunt nō esse nebulones.
Enimvero Rame non tibi tam timēdum fuit ne asini
hac Aristotelis arte rationis participes, q̃ ne tu nebu-
lo probarere. In ijs veneficorum incantamētis illud
quoq; numeras, quod Aristoteles cōtingens in necessa-
rium & nō necessarium distinxit, cum iam antea de-
clarasset in tribus illis enunciādi modis soluto, neces-
sario, contingente, aliud contingens, aliud esse ne-
cessarium. Quasi vero non liceat vbi aliqua duo se-
iunxeris atque separaris, admonere interdum in eo-
dem vtrunque dici. At quibus nos verbis commonefa-
cit Aristoteles, id quod necessarium est, dici quoq; cō-
tingere? quæ certe præter vnum te qui totus quantus

es, calumnia es, calumniaretur nemo. De contingenti inquit post hac dicendum nobis est, quando, qua ratione, è quibus item pronunciatis confici debeat Syllogismus. Contingere autem in presentia id dico quod cum possit non esse, si tamen ponatur esse, nihil fit incommode. Cum enim id quod potest non esse, contingere dicimus, nominis duntaxat similitudine id facimus. Hæc docendi vera, simplex & recta via est: quam qui vel non novit, vel sequi non vult, is se aut nescire, aut nolle docere fateatur. Verum hanc reprehensionem lenem esse ais: quod ego tibi verissime affirmanti credo: ad graviores itaque accedis. Quarum prima illa est, falso docere Aristotelem in secunda figura è contingentibus ambobus pronunciatis nihil concludi: ad quem tantum lapidem nunquam ais, offendisset, si diligenter attendisset modo enunciationes affectas, modo verboque, non autem solo modo negari. Nonne hæc gravis reprehensio est? Certe, si vera est, gravissima est. At veram esse qui credamus nisi demonstretur è contingentibus ambobus pronunciatis in secunda figura fieri aliquid necessario? Hoc cum tu Rame non facias, quomodo tibi credi vis? Dicis ex ambabus contingentibus enunciationibus in secunda figura colligi aliquid posse, quin id doces? quin unam aliquam colligis isto modo conclusionem, aut universonem, aut ex parte? quin Aristotelem imitaris potius quàm ca-

ſummiaris, qui nihil dicit niſi quod docere & probare poteſt? Neque tamen ſatis fuit dixiſſe falſum id eſſe quod erat veriſſimum: cauſam etiam aſcribis cur ad hunc tantum lapidem Ariſtoteles offenderit: quod ſcilicet illud quoque falſo putaret, in modorum enūciationibus negationē & affirmationē è modo ſpectari. Quod quoniam, vti ſupra docuimus, veriſſime putauit Ariſtoteles, dubitare nemo debet quin hoc quoque veriſſime dixerit, in ſecunda figura ex ambobus pronuntiatis contingentibus nihil fieri neceſſario. Verū & hanc in cōtingentibus plagā ferri poſſe ais, illa ferri quomodo poſſit, non vides, quod ab Ariſtotele poſtea præcipitur è ſoluto & contingenti, vel è neceſſario & contingenti in eadē figura concludi contingēs: nam ſi negatio concludatur, concludetur & affirmatio: hoc enim eſt contingens nō neceſſarium. Primum ego quid Ariſtoteles velit, tum quid tu reprehendas exponam. E ſoluto & contingenti, vel contingentī & neceſſario, modo vel ſolutum vel neceſſarium negetur, affirmetur autem contingens, ſequi ait Ariſtoteles Complexionem contingentis quidem non veri tamen: ſed quemadmodum dicimus contingere, nullum canem eſſe coruū. quia enim neceſſarium non eſt canē eſſe coruū, vere ideo videmur poſſe dicere, contingere canē non eſſe coruum. Ponamus exemplum Syllogiſmi, quo res intelligatur apertius.

Nullus coruus albus est,

Contingit omnem canem esse album,

Quare contingit nullum canem esse corvū.

Propositio soluta est negata, assumptio affirmata contingens, complexio cōtingentis quidem, sed quemadmodum iam diximus, non veri: ea enim demum vere contingere dicuntur, quæ & esse & nō esse possunt: ut canem & esse & non esse candidum. Nunc videamus quid reprehendas. Non debuit, inquis, variare cōtingentis significationem: ne discipulis tenebras offunderet. Quas (malum) tenebras mihi narras? quasi vero nō te moneat Aristoteles, idq; pluribus locis, quemadmodum in complexionibus accipi debeat cōtingens? Hæcine Rame plaga est, quæ ferri potis non est? mihi quidem neque mortifera plaga videtur, neque gravis plaga videtur, neque omnino videtur plaga. Vtrumque hoc ignavi ac sine animo militis est, & cū leuissime vulneratus sit, verbis augere vulnus, & cum vulnus acceperit nullum, sed hostis gladium duntaxat strictum viderit, ita animo tremere quasi acceperit. Sexta sequitur lerna omnium maxima, & maxime, si constanter quis aspiciat, irridenda: caput est unum de inuentione medij in quo tenebræ lubricæ & præcipites sunt, pœnæ & cruciatus ab Aristotele torture suis discipulis & sectatoribus cōstituti. Quæ ego nunquam mirabor Rame à te dici: si ab eo diceretur

qui græcæ lingue intelligens esset, qui Aristotelem sua lingua, & illius item interpretes legere potuisset, tum mirarer. Si obscuritas in hoc capite aliqua est, eum accusa qui è græcis dilucidis latina fecit obscura: Aristoteles quid cōmernit, quid peccauit Rame? Præterea, inquis, hoc eius quoque in re hac peccatū est, quod quæ hic ab eo præcepta traduntur, nihil aliud quàm ridiculam $\pi\omicron\delta\iota\sigma\omicron\delta\lambda\omicron\gamma\iota\alpha\mu$, & inanis iterationis amentiam cōtinēt. Nam cum primæ figuræ modum primum definiret, dixit argumētum, maius quæstionis extremū antecedere, consequi autem minus: quanquam id alijs verbis: nūc vero cum doceat quomodo inueniendum medium sit, hāc iterum regulam ponit, vt requiram quod antecedit maius, & sequatur minus. Næ tu ingenio egregie ad calumniam natus es. An non sic primum primæ figuræ modum definit Aristoteles, Cum medium in toto maiore sit extremo, minus autem in toto medio? Quibus verbis aliud nihil significat, quàm primum illum modum fieri è duabus enunciationibus aientibus vniverse. Nunc vero quid docet? quomodo scilicet inueniēdum medium sit de quo vniverse maius dicatur extremum, & ipsum rursum de minore. querendum inquit, est eiusmodi medium quod antecedit maius extremum, & sequatur minus. Exempli causa, propositum tibi sit docere, Hominem corpus quoddā esse: vide ecquid possis inuenire, quo posi-

to consequatur illico corpus, quódque posito homine, poni sit necesse. Animali vtrunque hoc inesse vides: si enim animal est, corpus utiqz est, & quod homo est, non potest non esse animal: hoc igitur aptissimum esse medium indicabis ad docendum, hominem corpus esse quod tibi erat propositum. Quam hic *σοφιστικὴν* Rame vides? Nūquāme moris cōsuetudinisque tuæ puerilis obliuiscēre, sed quemadmodum in enarrādis, ita & in reprehendēdis autoribus figuras vndique omnes cōquires, neqz quidquā de te, præter figuras audiemus? An putas mirari nos, aut vero curare valde, ob quæ tu pulchrum te & beatum esse putas? Consultius meo quidem iudicio faceres, si eadem hic figura vterere, qua postea vteris, cum te præterire dicis recte & oblique concludentes syllogismos, itēque eum qui ad absurdum aliquod adigit aduersarium, & secū ipsum pugnare ostendit, qualitatem, quantitatem, numerum enūciationum, diuisionis syllogismum, quia scilicet leniora hæc sint, & grauissima quæqz persequi etiam sit molestum. Quæ quoniam tu præteris neque reprehēdis, quid est quamobrem ego defendā? Ad illud tamē respōdebo quod obiter iacis, Diuisionis syllogismum non infirmum, quemadmodū existimat Aristoteles, sed firmissimum esse, duosque in eo inesse syllogismos, copulatum vnum, disiunctum alterum. Primum enim hūc Aristoteles syllogismum non eo infir-

nū dicit, quia nihil colligat, nihil probet, sed quia definitionem, ad quam probandam ab Academicis adhibebatur, non colligat. Qui enim sic concludit,

Omne animal aut rationis particeps est, aut
expers,

Homo animal est,

Quare homo aut particeps rationis est, aut
expers.

cum sic inquam colligis, hominem animal esse rationis particeps, non colligis. Quare ad probandas definitiones inepta hæc concludendi ratio est atque infirma. Tu qui Academicus dici vis, docere debuisti, non tantum dicere, condiscipulorum tuorum inuentum ad colligendas definitiones quantum virium & roboris haberet. Postremum libri primi prodigium esse ais Analysis, hoc est resolutionem syllogismi in pronūciata, terminos, figuras, quā à Thesi & anadiplosi exagitari dicis. Hóccine Rame est reprehēdere? hóccine Aristotelis peccata demonstrare? Si tuā impudentiam notā facere hominibus voluisses, si animi leuitatē, si iudicij infirmitatem testari, quomodo nisi isto modo scribere potuisses? Atq; hic tot tamq; immanibus beluis superatis iā atq; denictis, respiras paulisper: animoq; recepto secūdū prioris resolutionis librū innadis: quē, cum tuo more primū calūniatus totum es, & mimice irrisisti, tum syllogismū qui in orbem it & redit,

E.iiij.

vnde ab Aristotele ἐγκύκλιος appellatur, oppugnare aggredieris. Quē cur sibi ipsum repugnare dicas nō e- quidem intelligo, neq; tu quidem, si verū fateri vis. tantum enim abest sibi vt repugnet, vt suas omnes partes vicissim probās, se ipse mirabiliter corroboret & confirmet. Quæ enim magis constans argumenta- tio afferri potest, minúsq; sibi repugnās quàm ea, quæ ex eo quod effecit necessario, sumpto cum altero eorū pronunciatorum ē quibus constabat, alterū colligit & concludit? Quid circularē mne eam conclusionem es- se putas quæ in secunda figura sic colligitur,

Omnis disciplina bona est,
Nulla disciplina bona est,
Quare nulla disciplina est disciplina.

Et vt tuo exemplo vtar,

Omnis sophista est impostor,
Nullus sophista est impostor,
Nullus igitur sophista est sophista.

Contradicentes hæ sunt, non ἐγκύκλιοι cōclusiones, quæ ad coarguendum eum valent, qui cum illud po- suerit, Nullam disciplinam bonam esse, illud postea ponat, omnem esse bonam: tum enim cogetur confite- ri, Nullam disciplinam esse disciplinam. Male se tibi principia habent: male cætera succedent. In ea cōclu- sione quæ aduersarium eō adigit vt contraria dicere cogatur, quid est tandem quod reprehendas? Nihil in

ea nouæ artis esse ? quis negat ? ecquid aliud docere Aristoteles vult, q̃ & obliquos hos & rectos syllogismos eadem ratione concludi ? In rationibus precario veluti ab aduersario sumendi id quod extorquere vi argumētationis debueras, quod quidem vitium est vel maximum, in terminorū reciprocationibus nihil damnas, nihil reprehendis: vt mihi respondendi laborem adimere voluisse videaris. Venio igitur ad inductionē, exemplum, enthymema. In quo Aristotele graniter reprehēdis quod inductionem & exemplum, quemadmodum enthymema, trūcos non fecerit syllogismos. Inductionem enim omnem item & exemplum assumptione addita fieri syllogismos non secus atque enthymema. Siquis enim sic concludat,

Omnis homo omnisque bellua sentit,

Quare omne animal sentit.

addita assumptione syllogismum fecerit, hoc modo,

Omnis homo omnisque bellua sentit

Omne animal homo belluæve est,

Quare omne animal sentit.

Lubet hic priusquam tibi respondeo, animi causa tecum paulisper argutari. Primum igitur à te quero, faciātne Aristoteles suos syllogismos ex disiunctis & coniunctis enunciationibus, an verò ex simplicibus tantum. Deinde illud quero, cum in inductione ex partibus pluribus totum colligatur, an nō ipsius quoq̃

inductionis partes plures esse sit necesse. Postremo illud mihi volo respondeas, nunquid in hoc pronūciato,

Omnis homo, omnisque bellua sentit,
plura non insint pronūciata, hæc videlicet duo,

Omnis homo sentit,

Et Omnis bellua sentit.

Ad primum illud respondebis credo, id quod verè potes, Aristotelem syllogismos ex simplicibus pronūciatis componere. Ad id quod secundo loco quærebā, quid possis respondere nō video, nisi illud, quia ex partibus totum inductione colligatur, quot rei fuerint partes, tot ipsius quoque inductionis esse debere: illudque addes præterea, ut ad postremā interrogationē meam eadē opera respondeas, si quis partes omnes rei vno comprehendat pronūciato, esse nihilominus plures argumentationis partes: nihil enim interesse sine coniunctim sic dicatur, omnē hominem omnēque itē belluam sentire: an disiunctim sic, omnem belluam sentire, & omnem hominem sentire: quibus duobus pronūciatis si tertium hoc addatur, Omne animal esse vel hominem vel belluam, colligaturque ad extremum omne animal sentire, confectum non esse syllogismū, in quo plures enūciationes tribus esse nequeant. Illud præterea, quod dicis, eandem Enthymematis & inductionis esse formam, ideoque eodem ad syllogismum utrunque reduci ac reuocari modo, hoc inquam, quo-

modo defendis? Enthymemati enim posteaquam aut propositionem aut assumptionem addidisti, non iam Enthymema, sed syllogismus, ut est, ita quoque appellatur: inductioni autem si ut tu vis, addatur assumptio, manere tamen videtur inductio. Neque enim magis in argumentatione hac,

Omnis homo, omnisque bellua sentit,

Quare omne animal sentit.

Non magis inquam in argumentatione hac colligitur ex partibus totum, quæ vis inductionis est, quam si hoc modo concludam,

Omnis homo, omnisque bellua sentit,

Omne animal homo belluæve est,

Quare omne animal sentit.

Vt addita assumptione, manere tamen inductionem videas. Verum hæc hæctenus sum argutus, animi quemadmodum dixi causa, & ut intelligeres, si quod tu facis, facere ipse voluisssem, quæto id elegantius, & acutius facere potuisssem. Nunc tibi respondebo. Quæris quamobrem Aristoteles Enthymema truncum faciat syllogismum, inductionem & exemplum non faciat: cum & hæc eodem quo enthymema modo perfecti fiant syllogismi, omnia scilicet vno addito pronunciato. In quo ut causa esset cur dubitares, ut tamē Aristotelem condēnares, nulla sat iusta & vehemens erat. cogitare enim debuisti, quanquam in præsentia nō in-

telligeres quānam hoc ratione ab Aristotele dicere-
 tur, posse tamen esse aliquam, neq; ex tua temeritate
 Aristotelis diuinam in scribendo prudentiā esse esti-
 mandam. Sic igitur habeto, verum omnem & germa-
 num syllogismum, quia per medium fiat, ad eas quæ-
 stiones quæ medio vacant, non adhiberi: ad quas, ne
 omni luce careāt, adfertur inductio, quæ ex ijs rebus
 quæ sensibus notiores sunt, rem colligit vniversam,
 quæ non tam sensibus est, quā menti nota. Medium
 autem id voco, quod propriè & verè medium est: hoc
 est, quod prius natura eo est de quo quæritur, quod si
 quando deest, deest autem cum aliquid τὸν ἀπὸ τοῦ
 hoc est, cum primarum & summarum enunciationum
 aliqua probanda est, tum ad inductionē confugimus.
 Cum igitur syllogismus mētis ac naturæ probatio sit,
 inductio autem sensuum, non potest inductio truncus
 dici syllogismus: addita enim assumptione, syllogis-
 gismus quidem fit, non germanus tamen & verus, qui
 per medium & prius & notius natura cōcluditur, sed
 epagogicus, hoc est si sic loqui licet, inductionalis:
 qui priora ex posterioribus non secus atque inductio,
 demonstrat. Enthymema autem naturam syllogismi
 imitatur: vero enim utitur medio: addita itaque aut
 propositione, aut assumptione, ex imminuto plenus
 fit perfectusque syllogismus. Quod planius vt intel-
 ligas, vtar exemplis. Pronunciatum hoc, Quicquid

bilem non habet, vinax est, medium per quod probetur nullum habet, quare neque syllogismo, neque vero Enthymemate colligetur: relinquitur illa per inductionem probandi ratio, quam hoc modo concludam,

Homo bile caret & vinax est,

Asinus item,

Equus item,

Elephas item,

Ceteraque item omnia quae bile carent,

Quare quae bile carent, vinacia sunt.

Quod si sic colligas,

Homo, Asinus, Equus, Elephas, ceteraque bile carent,

Haec autem vinacia sunt,

Quare quae bile carent vinacia sunt.

si sic inquam colligas, syllogismum quidem feceris, sed tamen, quemadmodum supra dixi, epagogicum. Verrus & germanus esset syllogismus, si omnia haec animalium genera vinacia esse ex eo demonstrares, quod bilem non habeant. Nunc Enthymematis exemplum proponatur,

Homo, Asinus, Equus, Elephas, ceteraque item bile carent,

Quare vinacia sunt.

Addamus propositionem sic,

Quae bile carent vinacia sunt,

Genera hæc omnia animalium bile carent,
Quare vinacia sunt.

plenus fiet syllogismus: vt Enthymema imminutus
syllogismus esse videatur: cum eadē vtriusq; in pro-
būdo ratio sit & natura. Vides, nisi fallor, qua de cau-
sa Enthymema syllogismū imminutū fecerit Aristote-
les, inductionē nō fecerit: simulque illud vides quā-
non ridiculū vtriusq; argumētationis discrimē attule-
rit. Idem de exemplo dicendū est: cū enim sic colligis,

Phocēsis perniciōsum cū Thebanis bellū fuit,
Quare bellum cum finitimis perniciōsum est.

de vero medio maius extremum colligis, ex eo quod
verē medium dici non potest. Neque enim quia Pho-
censibus calamitosum fuit bellum illud aduersus The-
banos, bellum ideo quod contra finitimos suscipitur,
calamitosum est: quin potius Phocensibus perniciōsum
bellum illud contra Thebanos fuit, quia perniciōsum
semper sit aduersus vicinos mouere arma. Quod si ar-
gumētationem hanc voles ad syllogismum renocare,
facies tu quidem syllogismum, sed paradigmaticum,
hoc modo:

Phocensibus bellum quod aduersus Thebanos
gesserunt, perniciōsum fuit,

Bellū autē illud aduersus finitimos susceptū est,

Quare bella quæ aduersus finitimos suscipiun-
tur, calamitosa semper sunt.

Hæc quemadmodum subtiliter, ita verissimè quoque Rame dicuntur, neq̃ verum est vt quid à nobis non intelligitur, falsum id cōtinuò putare: nā neq̃ omnia omnes possumus, & posterior dies magistra prioris est: vt mirum non sit si neque ab vno homine omnia, nec eodem intelliguntur tempore. Respondi ad omnia quæ in priora Analytica à te obiecta sunt: nūc ad posteriora venio: quibus logicæ artis finis & scopus continetur: eidentis scilicet probationis ratio, non noua vlla syllogismi dispositio & cōnexio: omnes enim quāquā materia dissimiles, eadē tamen ratione concluduntur syllogismi. Hoc tu supernacaneum Rame, putas, de necessaria probatione seorsum scribere, quæ syllogismorum regulis communibus teneatur: neque illud animaduertis vt in omni argumentatione, sic in hac eidente esse duo, connexionem & quandam veluti formam omnium conclusionum communem, & certum præterea genus materiæ. Neque enim quæ ex ea petitur scientia, ex quibus vis pronuntiatis nasci potest, sed ex primis, sed ex proprijs, sed ex causis eius rei quam scire volumus. Ac quemadmodū nō ex qualibet materia fit, ita neque ad rē quālibet adhibetur demonstratio, sed ad ea tantū quæ vera, quæ necessaria, quæ æterna, quæq̃ eodē semper modo sunt: quales formæ sunt vniversæ, quæ neque fluūt vnquā aut labuntur, & in eodem semper statu permanent. Ma-

ter igitur & parens scientiæ erit demonstratio quæ vera è veris, necessaria è necessarijs, æterna ex æternis concludit: quales nullæ in Grammatica sunt, quæ tota in vsu & loquendi quadam consuetudine posita est: nullæ in Rhetorica: quæ præceptis ornandæ orationis cõtinetur. Nullæ in arte differendi, quæ in nulla certa re versatur. Multæ in philosophia naturali, plures in Mathematicorũ artibus & disciplinis. Neq; quia quæ apud Euclidem sunt demonstrationes, ad Aristotelis præcepta compositæ non sint, inutilis ideo ratio hæc existimanda est: est enim quod te minimè latet, quadam in omni re perfectio, quam neq; omnes vident, & pauci assequuntur. Quæ enim aut Demosthenis, aut Ciceronis oratio in eam eloquentiæ formā inclusa est, quam in Oratore M. Tullius expressit? Tum verò si attendas diligenter primum illud Euclidis decretum, quod affers, S V P E R data linea recta posse triangulum lateribus æquis constitui, intelliges non posse verissimo illo scientiæ genere comprehendere, in quo neq; rectæ lineæ, neq; trianguli æquis lateribus natura proponatur. Tum verè Mathematicus demonstrat, cum quæ suarum formarum proprietas sit, ex ipsarum definitionibus colligit: ceteræ eius demonstrationes, evidentes illæ quidem sunt, sed quæ à perfectissimis absint tamen longissimè: neque enim omnes perfectas æquè esse existimandum est.

In quo valde à te ridiculè reprehenditur Aristoteles quòd demonstratiònē aliā fecerit quæ quāobré res sit, aliam quæ esse rem tantum doceat, aliam primæ, reliquarum figurarum aliam, vniuersam aliam, aliam ex parte, aliam affirmantem, negantem aliam, aliam rectam, aliam obliquam, & εἰς τὸ ἀδύνατον compellentem aduersarium, aliam quæ ex quouis causarū genere, aliam quæ reciprocatione, aliam quæ in orbem fit. Quæ demonstrationum genera non eo ponuntur ab Aristotele, quia perfectā omnia sint, sed ne euidentis probationis rationem ullam genūsvē præteriret, & vt perfectissimum quod esset, sic facilius cognosceretur. cū enim præstantior ea sit demonstratio, quæ quamobrem res sit docet, quàm quæ esse rem tantū, quæ in prima figura, q̃ quæ in alijs cōcluditur, vniuersa q̃ ea quæ ex parte fit, quæ affirmat quàm quæ negat, recta quàm obliqua, quæ ex forma fit, quàm quæ ex alio ullo genere causarum: præstantissima ea erit demonstratio quæ ex forma fit, quæ recta est, quæ affirmat, quæ vniuersa est, quæq; quamobrem res sit docet. Non ergo demonstrationi quam initio definierat falsas postea species attribuit Aristoteles, quod neque ego neq; tu faceremus homines nullo iudicio, præsertim si cum illo conferamur, sed cum formam illam demonstrationis longè excellentissimā initio proposuisset, ne hæc quidē in quibus minus ine-

rat dignitatis, voluit præterire. Hæc mihi quidē Pe-
 tre Rame videtur ratio verissima docendi, vt cum
 quid in re quaque optimum sit proposueris, tū & quid
 optimo proximum sit ostendas. Venio ad reliquas re-
 prehensiones tuas. Nugari tibi videtur Aristoteles
 quod cum demonstrationem posuisset rerum dūtaxat
 vniuersarum æternarūque esse, quærat posterius o-
 mnium rerum, an nullius sit demonstratio: simile
 enim eum facere, ac si cum affirmasset solem interdū
 tantū nobis lucere, deinde quæreret, omnine an nullo
 tempore luceret. Obijcis deinde noua eū fingere voca-
 bula, relinquere vsitata: Tertio ridiculē illud querere
 cōstitutis in partē vtranque extremis, possintne me-
 dia esse infinita. Quarto delirare tibi videri & in to-
 ta illa disputatione de demonstratione & finitione,
 idem enim esse demonstrari rem & definiri, & in illa
 præterea ratione ex dictis (dicta scis me vocare κα-
 τὰ γοῶν μὲν) inuestigandæ finitionis. Tum illa à
 te reprehensio affertur, quæ in omnes Analyticos li-
 bros valet, literarum, tāquam si grammaticus esset,
 aut grammaticis hoc velit gratificari, exemplis
 vsum esse perpetuo. Addis ad extremum ne Pe-
 ripateticos solum insectari videaris, fallaces quas-
 dam conclusionum rationes à Stoicis excogitatas es-
 se, & à Cicerone in Topicis susceptas & approbatas.
 Ad quæ omnia tibi ordine respondebo. Primum igitur

quod nugari tibi videtur Aristoteles, qui posteaquam demonstrationē rerum duntaxat vniuersarum eternarūque esse dixit, tum quærat, omniumne rerum, an vero nullius sit demonstratio, non recte accipis. aliud enim est dicere quidpiam & affirmare, aliud vero quæ contra dici possunt, refellere. Cum igitur posuisset Aristoteles rerum duntaxat vniuersarum esse demonstrationem, facturum se operæpretium existimauit, si eorum qui demonstrari omnia posse, & eorum item qui nihil demonstrari posse censebant, confutaret refelleretque sententias. Secundum illud erat in reprehensione tua, noua fingi ab Aristotele vocabula, deserique vsitata. Quæ ista quæso Rame vocabula noua sunt, quæ fingi ab Aristotele vis? DE OMNI, inquis, & PER SE. Primum vt hæc maxime noua sint, ignosci tamen nobis concedique debet, si in rebus nouis, vocabula fingimus noua. Græci enim ipsi qui hæc tam tractauerant diu, nouis interdū vtī verbis cogebantur. Apud Ciceronē Varro cum Qualitatis verbo vsus esset nouo sanè, petiissetque ab Attico & Cicerone, vt sibi vtī interdū nouis verbis liceret, & Atticus pro Cicerone quoque respondisset, licere Græcis etiam si vellet, vtī, tum ille rursus, Bene sanè facis, sed enitar vt Latine loquar, nisi in huiusmodi verbis, vt Philosophiam, aut Rhetoricam, aut dialecticā appellem: quibus, vt alijs

multis, consuetudo iā utitur pro Latinis. Qualitates igitur appellavi, quas ποιότητες Græci vocāt, quod ipsum apud Græcos non est vulgi verbum, sed Philosophorum, atque id in multis. Dialecticorum vero verba nulla sunt publica, suis utuntur: & id quidem commune omnium ferè est artium. aut enim nova sunt rerum novarum faciēda nomina, aut ex alijs transferenda. Quod si Græci faciunt, qui in ijs rebus tot iā secula versantur, quanto id magis nobis concedendū est, qui hæc nunc primum tractare conamur? Hæc cū Varro dixit, Tū Cicero qui in eo sermone tertius est, Tu vero, inquit, Varro bene etiam meriturus mihi videris de tuis civibus, si eos non modo copia rerum auxeris ut effecisti, sed etiam verborum. Vides Rame tribus ijs doctissimis hominibus autoribus posse nos in rebus novis verbis uti inusitatis. Verū ut Latina hæc nova sint, an ideo græca quibus usus est Aristoteles nova erunt? Tu qui Aristoteli obijcis usitata eū relinquere vocabula, nova fingere, docere debuisti apud græcos verba hæc κατὰ παντός, καὶ καὶ αὐτὸ non esse usitata, esseque alia, quæ pro ijs dicantur, usitatoria. Venio ad ridiculā illam questionē, An constitutis in utranque partem extremis possint media esse infinita: quod idem esse vis atque si quaeretur, an in baculo duobus extremis finito & terminato extremum sit & finis aliquis. Ad quam questionē

audiendam, si tu doctorum, interpretum, magistrorum, præceptorum, iuuenum, senum, omnium denique ordinum & ætatum concionē per præconem aduocas, vt Aristotelis stultitiā singularem omnes cognoscāt, quanto ego hoc minus verebor facere, qui eos ad Petri Rami stultitiam, inscitiam, impudentiā à iuuenibus cognoscendam, à senibus damnādam, ab omnibus fugiendam cōuocaturus sum? Adeste igitur Iuuenes, senes, doctores, discipuli, adeste inquam omnes, & Petri Rami singularem in calumnia impudentiā cognoscite. Quod Petrus Ramus quærere Aristotele ait, in baculo duobus finibus terminato, extremū ne sit ac finis aliquis, calidū mendacium est. Quid igitur? Audite rursum quæso, omnes qui adestis. Aristoteles vt doceat facilius non posse omnia demonstrari, stareque tandem aliquando & quiescere demonstrationes, tria hæc prius quærit: primum, An designata infima specie, quæ de illa dicatur possint esse infinita: alterum, Designatō ne primo genere, genera sub eo esse infinita possint: postremo, an & genere summo & specie ima designatis, media tamē sint infinita. Quid hīc quæso est quod rideam? An quia Aristoteles quærat in quo scrupulus nullus fit, quod qui neget, de stultitia sua prius cōfiteatur est necesse? Primiū vt nullā res dubitationē habeat, tamē nō quæritur inepte. Geometræ enim & Arithmetici quæ quærunt, non quia de

lis dubitent, eò quærunt, sed vt intelligatur quid probare velint. Nā si quæ dubia non sunt, stulte in artibus & disciplinis omnia quæruntur, multo certe stultius demonstratur: Arithmetici tamē hoc demonstrāt Datis numeris duobus medium omnem numerū esse finitū: quod Aristotelicæ quæstionis nō est admodum dissimile. Non igitur quicumque quærit, id quod quærit addubitāt, & cōtrouersum facit, sed interdum ideo tātum quærit, vt intelligatur quid docere probareque velit: quod nos adeo in ijs libris admonet Aristoteles, cum quid inter dialecticas & scientiarū proprias quæstiones intersit, docet. Sed tamen vt hoc, quāuis falsum, suscipiam, nihil nisi quod dubium est, quæri, vacare ne dubitatione illa tibi quæstio videtur, An constitutis extremis, media sint infinita? Quæso in isto tuo baculo, quem nisi ferratum vtrique fecisses, extrema in eo nulla esse putasses, in isto inquam tuo baculo quomodo defendes media non esse infinita? An nō habet iste tuus baculus, vt cætera omnia huius generis quanta, partes duas? an non vtraque pars partes rursus habet duas? an secundæ hæ partes, partes non habent alias? & hæ rursus terciæ alias, quarum item aliæ partes sunt? & vt breue faciam, quam baculi istius tui mibi partem dabis, cuius ego tibi non dem partes rursus infinitas? An nunquā audisti, quanta omnia, quæ quidem continua coherentiæque sunt, in

partes diuidi infinitas posse? cum minimum dari nihil in rebus possit. Quid nunc Rame ais? an non vides in isto tuo baculo finito media esse infinita? an non vides de quo neminem dubitaturum credebas, de eo te nunc vehementissime dubitare? Quamquam quæso in re tuam stultitiam apertius testificari poteras, quam de re maxime dubia nihil dubitando? Sed nimis vrgeo: transeo ad delirium Aristotelis in disputatione illa de demonstratione & finitione, & in illa præterea ratione quam tradit ex dictis inuestigandæ & aucupandæ finitionis. Equidem quanta mea intelligentia est, video Aristotelem in ista disputatione probantem varie & copiose aliud demonstrationem esse, aliud finitionem: finitionem colligi demonstratione non posse, dialectica probabiliq; ratione posse, è quolibet causæ genere concludi demonstrationem posse, & inter cetera, quæ ratio inuestigandæ finitionis sit. Cedo igitur in quo tibi videtur delirus Aristoteles? an quod demonstrare & definire diuersa faciat? Quin igitur illius tu rationes confutas, & eadē esse doces, ne qui illū delirum facis magis ipse delirare videaris? Equidem cum sic concluditur,
Figura omnis plana lineis tribus comprehensa,
tres habet angulos rectis duobus angulis pares.
Triangulus talis figura est.
Quare triangulus angulos tres habet rectis duobus angulis pares.

Cum sic inquam concluditur, demonstrari de triangulo propriam eius affectionem video, definiri nihil video. Cum autem sic colligis,

Homo animal est rationis particeps,

Socrates homo est,

Quare rationis particeps est.

Cum sic inquam colligis, ne illud quidem assequeris, ut de Socrate ipsius definitionem concludas. Nam & rerum singularum, quæ fluxæ sunt & caducæ, definitiones nullæ sunt: & ut sint maximè, Socratis tamen ea definitio quæ in omnes homines valet, dici non potest: propria siquidem eius rei definitio esse debet, cuius esse dicitur definitio. Diversa igitur sunt demonstrare & definire, quando & qui demonstrat non definit, neque contra demonstrat qui definit. Neque enim qui hominem animal esse dicit rationis particeps, demonstrat ac docet: tum doceret, si quamobrem homotale sit animal diceret. Nihil dum igitur delirat Aristoteles: fortè in ratione inuestigandæ finitionis delirabit: quare eò transeamus. Præceptum Aristotelis est ut si inuenire definitionem velim, ad ea respiciam, quæ de eo genere dicuntur, cuius quæritur definitio, tum ut genera superiora coner differentiis diuidere. Tu è fontibus inuentionis hauriri definitionem posse putas. Quod ego ut ingenuè fatear, nunc primum audio: nesciebam certè hunc locorum usum: si quid mihi

probandum esset, posse me id facere putabam eruto è locis argumento: siquid definire vellem, argumentorum locis utèdum esse id vero nesciebam. M. quidem Tullius in Topicis hunc quærendæ finitionis modum tradit ab Aristotele, quemadmodum res ipsa indicat, acceptum, ut cum sumpseris ea quæ insunt ei rei quæ definire voles cum alijs communia, usque eò persequare dum proprium efficiatur quod nullam aliam in rem transferri possit. ut hoc, Hæreditas est pecunia, commune adhuc: multa enim genera sunt pecuniæ. Adde quod sequitur, quæ morte alicuius ad quempiam pervenit, nondum est definitio: multis enim modis sine hæreditate, teneri mortuorum pecuniæ possunt. Vnum adde verbum, iure, iam à communitate res disiuncta videbitur, ut sit explicata definitio, sic, Hæreditas est pecunia quæ morte alicuius ad quempiam pervenit iure: nondum est satis: adde, Nec ea legata testamento, aut possessione retenta, confectum est. Hanc igitur quærendæ finitionis viam M. Tullius ostendit, è locis inueniri posse non dicit. Locus enim ille definitionis, admonet tantum, ut cum quid res sit quæretur, adhibeamus definitionem: definitio quomodo inuestiganda sit non monet. Quinta illa superest reprehensio, Aristotelem in libris Analyticis ineptè facere qui elementorum exemplis, non poëtarum, non oratorum, non rerum denique ipsarum perpetuo utatur: ut

aut stultè & ridiculè geometras imitari studuisse videatur, aut verò diuinasse multos sua scripta admiraturos qui Alphabeti dñtaxat literas didicissent. Quorū nihil à te verè dicitur: neq; enim elementorū modò exēplis Aristoteles vtitur, sed vbi præcepta sua vera, cōstātia, necessariāq; esse in elemētis primū ostendit, tum ea veris rerū illustrat exemplis, vt nullum vel rudiorum querelæ, vel tuæ calumniæ locum relinquere veluisse videatur. Tum verò quòd vtitur elementis, neque id eò facit, vt aut Geometras ridiculè & ineptè imitetur, aut quòd diuinarit homines abecedarios, vt ita dicam, sua scripta admiraturos, quin vt homines potius intelligerent rationem eam cōcludendi quam docet, ad quamcunque adhibeatur materiam, firmam perpetuo constantēq; esse. Respondi tibi ad ea quæ in libris ijs duobus sine vlllo indicio damnabas: quibus tu quia corollarium veluti quoddam addere voluisti Stoicorum illam & Ciceronis reprehensionem, pro vtrisque tibi pauca respondebo. Ita enim Ciceronē, vt taceam de Stoicis, de omnibus nobis meritum puto, vt aduersus tuas calumnias defensor ei deesse non debeat. Et certè magis eū hæc causa q̃ Stoicos attingit: illius enim libri in medio sunt, horum nihil legimus, vt si tibi negetur falsos hos quos dicis conclusionum modos, Stoicos inuenisse non habeas quo refutes. Tuam igitur reprehensionem

enī ipsius verbis proponam. Ijs tantis malis adiecere inquis Stoici fallacem syllogismi speciem tertiam & septimam, quos in Topicis Cicero sequutus est. Dispositio enim illa constans & perpetua non est, ut si dicam de viro optimo,

Non si homo est Socrates, malus non est,

Sed homo est,

Ergo malus est.

Non & equus homo est, & lapis,

Sed non est homo,

Ergo lapis.

Propositio vera est, assumptio vera, falsa conclusio. Scio quid hic dici soleat, propositionem ex repugnantibus rebus fieri oportere. Argumenti ergo natura firma erit conclusio, non argumentationis & dispositionis, quod opus erat. Hæc tu quoniam à Cicerone accepisti, videamus quàm bona fide acceperis: Quare Ciceronis verba ponamus. Cum autem, inquit Cicero, aliqua coniuncta negaris, & ijs alia negatio rursus adiungitur, & ex ijs primum sumpseris, ut quod relinquitur tollendum sit, is tertius appellatur concludendi modus. Non & legatum argentum est, & nō est legata numerata pecunia,

Legatum autem argentum est,

Legata igitur numerata pecunia.

Hæc Ciceronis verba esse scis: quæ quemadmodum

intelligenda sint, nunc audies. Coniuncta hæc sunt,
 Et legatum argentum est, & legata est numerata
 pecunia: quæ negabuntur, si negationem præposueris,
 hoc modo,

Non & legatum argentum est, & legata est nu-
 merata pecunia.

Addenda rursum negatio est, hoc modo,

Non & legatum argentum est, & non est legata
 numerata pecunia.

Coniuncta illa cum præposita nondum esset negatio,
 vera erant, Et legatum esse argētum, & legatam esse
 numeratam pecuniam: falsa negatio præposita fecit,
 hoc enim præposita negatione valent, fieri non posse
 ut numerata pecunia ei legata sit, cui legatum sit ar-
 gentum. Secunda cum accessit negatio, vera rursus
 fiunt: hoc enim tum dicunt nō posse non esse legatam
 pecuniam numeratam ei, cui legatum est argentum:
 quod si assumas, Sed argentum legatum est, colliges le-
 gatam esse numeratam pecuniam. qui cōclusionis mo-
 dus firmus mihi ac constans videtur. ita enim, si mi-
 hi hoc des, Non & hominem esse Socratem & esse nō
 malum: illudq; item, Socratem hominem esse, negare
 non possis quod sequitur, Socratem esse malum. Ita
 omnino rectè colligas,

Non & hoc est, & illud non,
 Hoc autem,

Illud igitur.

Hoc te hominem tanto iudicio, & lumine diuinitus præditum dialectico fefellit, quod propositionem cui appposita conditio est, à Cicerone dici coniunctam putasti. Neque illud animaduertisti, cōiuncta ab eo dici, non quæ coniunctione quavis connexa copulatæque sunt, sed ea duntaxat quæ hoc modo dicuntur,

Et legatum argentum est, & legata est numerata pecunia.

Itemque,

Et Socrates homo est, & malus est.

Alia namque vis est enunciationis huius,

Non si Socrates homo est, & malus non est,

Alia huius,

Non & Socrates homo est, & malus non est.

Illam vera, hæc falsa est: illa idem valet ac si diceres, Socratem quauis homo sit, non esse tamen ideo malum: hæc verò hoc dicit, Non posse non esse malum Socratem qui homo sit: quod falso scilicet dicitur. Vt si hac propositione vtare, quemadmodum vti debuisti vt modum hunc tertium concludendi fallacem esse ostenderes, non mirum sit, falsum id esse quod efficitur, Socratem esse malum, qui vir sit optimus. Ac ne fortè dubites coniuncta ita à Cicerone accipi, paulo infra hunc Ciceronis locum in quo nunc sumus, scriptum ijs verbis inuenies, Deinde addunt, inquit Ci-

cero, Coniunctionum negantiam sic,

Non & hoc & illud,

Hoc autem,

Non igitur illud,

vbi cōiunctionem de cōditione intelligi nō posse vides, nisi prorsus nihil vides. Septimū illū Stoicorum modū, in quo cū aliqua cōiuncta negamus, quod prius est tollimus, vt quod sequitur, enertatur: hoc modo,

Non & hoc & illud,

Non autem hoc,

Illud igitur.

Septimum inquam hunc modum verum esse non defendo, infirmum, fallacem, captiosum esse dico. Quæ enim necessitas est cum illa duo dederim, Non posse hominem & lapidem esse & lignum, non esse autem lapidem, cum inquā duo hæc dederim, quæ necessitas est me hoc concedere, hominem quoniam nō sit lapis, esse lignum? Cum igitur in omnibus ijs cōcludendi modis qui à Cicerone ponuntur, præter quā in hoc septimo, propositione & assumptione datis, necessario consequatur complexio, quia Ciceronem stultum non facio, aut ex repugnantibus partibus constituemus propositionem: vbi si alterum ponas, tollis necessario alterum, aut mendosum Ciceronis codicem esse defendemus: vt vbi hodie sic legitur, Septimus autem

Non & hoc, & illud,

Hoc autem, non illud igitur.

Scriptum sic fuerit,

Non & hoc non & illud non,

Non autem hoc,

Illud igitur.

Quæ ratio colligendi quàm certa, firma, vera, constansque sit, pluribus verbis docerem, nisi omnes sua sponte intelligere arbitrarer. Neque enim illud mihi satis placet quod vulgo responderi video, modum hunc tum valere cum ex partibus pugnantibus constituta est propositio: causa mihi hæc videtur magis ut vera sit propositio, quàm ut aliquid isto modo colligatur fiatque necessario. Illa enim vera demum concludendi ratio existimanda est, in qua propositione assumptioneque datis, negari non potest conclusio. Neque vero cum sic concludimus,

Non & hoc non, & illud non,

Non autem hoc,

Illud igitur.

Sextum concludendi modum esse dicam, in quo posito eo quod antecedit, tollitur quod erat annexum. Si enim eundem semper esse modum volumus, cum sumpto eo quod antecedit, quod consequitur evertimus, causa nulla erat quâ ob rem sextum modum à tertio Cicero distingerit, cum in utroque sumpto eo quod antecessit, id quod annexum est, tollas. Tertij modi hoc est exemplum,

Non & hoc & illud non

Hoc autem,

Illud igitur.

Sexti autem hoc,

Non & hoc & illud

Hoc autem,

Non illud igitur.

Quos modos si diversos M. Tullius facit quoniam in illo propositionis negata cōiuncta alteri parti additur rursus negatio, in hoc autē cōiuncta negata vtraque affirmatur pars, cur modū septimū non faciat cū negata cōiuncta vtraque rursus pars negetur, atque ita quod antecedit ponitur, vt quod annexum est perimatur? Habes iudicium meū de Ciceronis modo illo septimo: quod si minus tibi placebit, non repugno quin illud accipias quod omnes tibi respondent, modū hunc septimū tum valere, cū ē partibus pugnantibus cōstat propositio: quarū ea vis, ea natura est, vt eodē tēpore neque esse neque non esse possint. Præteriecta est oratio mea tuarum calumniarum in artem Logicam Aristotelis scopulos omnes non tam equidem periculosos quā molestos: consequens est vt de secundo iudicio quemadmodum tu diuidis, tibi pro Aristotele respondeam. Secundum iudicium credo vocas rationem artium tradendarum, quam græci μέθοδος appellant: eam in suo Organo, vbi differendi dūtaxat præcepta

dantur, cur doceat Aristoteles? Aliud differere est, aliud artem aliquā tradere: alia itaque rei illius, alia huius præcepta sunt, neque eadem vtriusque rei ratio est. Siquid prætermissum ab Aristotele est quod ad differendi rationem pertinet, profer, reprehende, flagitium Aristotelis agnoscam, tuam laudabo, suspiciam, admirabor diligentiam. Neque enim ita me Aristoteli addixi, vt illius aut errata defenderem, aut negligentiam excusarem, neque ita à te vnquam opinione dissenſi, vt si quid aut inueniſſes per te, aut acceptū ab alio melius tractādo & explicando feciſſes, meritam tibi laudem ſupprimere voluerim. Cum enim id inhumanum est, ac ferum, tum ſtatuumdum mihi exemplum nō est, vt si quid ipſe (qui in literis quāta maxima poſſum induſtria verſor) commode vnquā aut inuenero, aut ſcripſero, calumniari alij quā laudare malint. Sed ad rem. Nihil neceſſe est Rame cum differendi traduntur præcepta, rationem explicandaru artium exponi. De qua quoniam nihil mihi dicere videris, ipſe quæ à Galeno hac de re ſcripta ſunt, dicā. Tres omnino viæ ſunt, quibus artes aut inueniuntur, aut explicantur: reſolutione finis in media, inueniuntur compositione, & definiendo explicantur. Omnium ſcilicet artium ac diſciplinaru hæc fuiſſe videtur inuentio, vt cum homines vtilitatem aliquam conſequi voluiſſent, tum ea omnia quaſierint diligenter, quæ

ad finem illum propositum ducere videbantur. Sic inuenta medicina est, sic differendi & dicendi artes, sic Politica, sic Moralis disciplina, & ne longū faciā, philosophia vniversa, ipseque etiā fabriles artes. Quod de omnibus dictū, satis fuerit in vna aliqua arte demonstrare. Cum initio homines sub dio agerent, & celi iniurias ferre vix possent, ratio quærenda eis aliqua fuit, qua æstus, frigora, imbres arcere ac vitare possent. Quare de tecto primum, tum quia sublime stare illud per se non poterat, de parietibus quibus superimponi posset, cogitarunt: postremo de agendis altius fundamentis, quo ipsi stare parietes firmitus possent: à quibus postea in ædificando inceperunt, parietes deinde excitarunt, tectum postremo de quo primo cogitarant, superintecerunt. Quo eodem ordine de ijs aget, qui ædificandi artem literis volet explicare: non secus atque Medicus elementa quatuor principio contemplatur, tum qualitatū temperationes: eas deinde corporis nostri partes, quæ vnius admodum generis & nature sunt: tertio quæ diuersarū sunt naturarum, è quibus proximè homo constituitur, de cuius sanitate & tuenda & restituenda cogitationem initio susceperat. Hæc compositionis & progressionis via est & ratio, tradendis artibus accommodata maximè: cum media eoque persequimur, donec ad eum finem perueniamus, qui nobis erat propositus. Altera

via est, tradendarum compendio artium, cum breuiter definiendo & diuidendo, omnia quæ in arte insunt, transigimus: qua ratione artē suam parua (sic enim inscribitur) Galenus composuit & explicauit. Logicā artem, quemadmodum antē diximus, componendo & progrediendo tradidit Aristoteles: ab illis enim decē generibus quæ à fine regrediens suo inuenerat postrema exorsus, ad nomen & verbum progressus est: inde ad enunciationes: tum ad syllogismum, demū ad euidētem illam ac necessariam probationem peruenit, quē artis huius finem constituimus. Quanquam antē artem hanc explicet componendo, definit tamen ac diuidit multa, exemplis omnia declarat: neque enim dici potest, artem vllam tradi posse, in qua quæ vniuersa sunt nō tribuātur in partes: quæ innoluta sunt, non explicentur definiendo: quæ multiplicia sunt, nō distinguantur, quæ obscuriora sunt, exemplis, similitudinibus, contrariorum oppositione non illustrētur: quæ dubia sunt, certa ratione non probentur. Hæc cū pessimi etiam scriptores & facienda esse intelligant, & faciant semper, persuaderi non potest, summos philosophos qui ante Aristotelem fuerunt, rationē hanc tradendarum artium ignorasse. Sed magnam semper habuit controuersiam à genere ne an à formis singulis, à causa, an à re potius effecta initium docendi sumeretur. Quod cum Aristoteles dicit, suam veteribus

gloriam nō adimit, quanta in re sit difficultas ostendit. Tertium iudiciū restat quod & in Parmenide, & in libris de Rep. sexto & septimo attigit Plato, Aristoteles autē pluribus & illustrioribus literis pertrahit: in quibus tu non sapientiam vllam, sed morologiam quandam singularem describi vis. Quod quibus à te verbis dicatur operæpretium audire est. Nā, inquis, cum primi libri duobus capitibus & tertij initio sapientia definitur causarum sciētia, deinde proponuntur causarum genera quatuor, forma, materia, efficiens, finis: deinceps veluti è tumultu lutulēta palude circumdato, omnes in partes digressiones perpetuæ sine regressione fiunt. In reliquo enim primo libro Philosophi vellicantur qui de causis loquuti sunt, secundo queritur an causæ specie & origine sint infinite, tertio inanum dubitationum cumuli substrati sunt, quarto quedam dialectica inseruntur: sed ex omnibus deliramentis longè maximum illud est, quod contradictio quæ principium principiorum statuitur, longissima tamen oratione confirmatur. Septem proximis libris Thesaurus est vocabularij Sophistici & Metaphysicæ phreneseos distortionis phāsticæ: quasi aliqua esse possit doctrina ex solo genere, ubi nullæ species cōsiderentur. Sic enim Phāsticus ille Theologus Entis metaphysicā ait esse quatenus ens est, nec substantiam, quantitatem, qualitatem, & cetera à Me-

taphysico somniatore, sed ens solum cōsiderari. Quod si ad cœnam lautis perdicibus, leporibus, ceterisque epularum generibus affluentem vocaretur, nec hoc, neq; illud attingeret, sed ens ipsum quatenus ens est, phrenetico odoratu ruminādo degluberet. Nec defueret tamen qui ad Metaphysica somnia Aristotelis, tertium iudiciū, quod Plato singulari nomine Dialecticam appellat, traducerent, & dialecticam dicerent à Platone Metaphysicam nominatā: tam difficile videlicet erat intelligere inuentionem dispositionemq; rerū, quæ oratione tractantur, esse dialecticæ, atque illum locum Platonium ex pulcherrima dispositione constare. Metaphysicum autem illud tertium iudiciū nominare potius quàm Mathematicum, ethicum, politicum nulla ratio est: quoniam non Physicæ solum, sed mathematicæ, sed moralium, sed omnium artium dispositionem habet. Verum redeamus ad rem. Duodecimo libro videtur naufragijs sapiens vrinator se in portum recipere, & meminisse tandem aliquando sapiētiam initio definitam esse Scientiam causarum. Querit igitur quæ sint & quot in celo causæ, & paucula quedam de numero orbium ab Astrologis suffragatur: vt verissimum pateat hæc intuenti non solum quod scripsit de libro illo Plutarchus in Alexandro, nihil hic vtilitatis vel ad docendum, vel ad discendum esse, sed, si ex effectis artium vim metiri liceat,

egregia quædam, ut dixi, morologia sit, quæ moriones huius nimie sapientie oraculis efficiat. Hæc tua verba sunt: hoc tuum de Aristotelis libris, deque ipsa adeo prima philosophia iudicium sanè grave. Ego de Aristotelis libris, quoniam hoc institui, respondebo: simulque quid de re ipsa sentiendum sit ostendam. Primum igitur non video quamobrem Aristoteles initio eius operis quod de sapientia instituerat, sapientiam definire nō debuerit: nisi fortè suo quidē loco definisse cōcedis, malè autē definisse vis, quod tibi dicendū tamē erat: ut intelligeremus saltē quid velles. Reprehēdis Aristotelē, qui sapiētiam initio operis de sapientia definierit causarum scientiam. Alij id à te reprehendi putant quòd non loco, alij quòd non rectè definita sapientia sit: ego qui tuæ famæ & existimationi consulo, neutrum à te reprehendi dico: nec enim commodiore potuit loco, uti iam ostendimus: neq; melius definiri sapientia. Cum enim sapiens is habeatur, qui causas rerum principiāque cognoscit, qui principes ac summas causas cognoscit, nōne verissimam is videtur adeptus sapientiam? Quid quæso aliud sapientia est, quàm perfectissima excellentissimāque scientia? quæ autem perfectior esse scientia potest, quàm quæ ex ijs nascitur principijs, quæ quemadmodum libro de Rep. sexto scribit Plato, ponenda non sunt? Videmus Arithmetica omnia ea ponere, ex quibus sua colli-

gere decreta vult: idem facit Geometria, Idem Astro-
nomia, idem Musica, idem partes omnes philosophiæ
quæ circa unum aliquod genus versantur. Quamob-
rem non satis dignæ Platoni videntur scientiarum
nomine, artes dici vult: quia primis nõ utantur prin-
cipijs, quæ vera demum principia sunt. Hæc prima
rerum omnium summæque principia tam earum quæ
corporatæ, quàm quæ sine corpore sunt, tam earum quæ
in materia demersa iacent, quàm quæ extra materiã
aut sunt, aut intelliguntur: harum inquam rerum o-
mnium, qui principes causas cognitæ habet, is demum
sapiens censendus est, & eiusmodi cognitio sola sapien-
tia & scientia indicanda. Non potuit meo quidem Ra-
me iudicio, quod idem tibi videri volo, sin minus exi-
stimari quidem certè honoris tui causa, melius defi-
niri sapientia. Cum igitur earum rerum quas di-
ximus, cognitio sapientia sit, non potest de causarum
generibus non agere is, qui de sapientia exactius ali-
quid scribere instituit. Cum enim causarum hæc sint
genera, forma, quæ & essentia & natura rei cuiusque
dici potest, Materia, quæ subiectum est formæ, Effi-
ciens, unde motus omnis principium est, Finis, cuius
gratia, cætera fiunt, principi huic philosopho quæren-
dum necessario est de causis: docendumq; plura earum
non esse genera: id quod cõsequitur Aristoteles veterum
de principijs rerum opinionibus recensendis: nullum

siquidem illi causæ genus extra hæc quatuor afferre
 visi sunt. Neque verò satis fuerit hoc ostendisse: doceat
 prætereā necesse est, rerum causas non esse infinitas,
 ne omnis penitus scientia tollatur. Cum enim id de-
 mum sciatur, cuius princeps causa cognoscitur, ubi
 autem causæ infinitæ sunt, prima nulla esse causa pos-
 sit, qui causarum infinitatem ponit, is nihil sciri posse
 existimat. Hactenus nihil non prudēter Aristoteles,
 nihil non sapienter, nihil non necessario. videamus
 quæ sequuntur. Omnis ars, omnisque disciplina suas
 quasdam dubitationes habet: quæ nisi proponantur,
 nunquā satis ars ipsa intelligatur: cum scientiæ omnis
 mater sit ac parens dubitatio. Tertio itaque libro ea
 persequitur Aristoteles, quæ in hac disciplina queri ac
 dubitari possunt: quæ reliquis deinde libris, ut locus
 incidit aptissimus, dissolvit. Huiusmodi illa sūt, Vnā-
 ne disciplina quatuor illa quæ diximus causarum ge-
 nera contempletur. Et, primæ ne sit philosophiæ essen-
 tiæ tantum causas cognoscere, non etiam demonstra-
 tionum principia, quale illud est quo omnes utuntur
 artes, Non posse rem eandem de eadem & affirmari
 simul & negari. Item, si scientiæ huius est rerum prin-
 cipia ac causas cōtemplari, cum res ipsæ diuersæ sint,
 aliæ scilicet intelligantur solum, aliæ etiam sentian-
 tur, ut necesse sit diuersa earum esse principia, pos-
 sitne vna hæc esse ars & facultas, an verò sint plu-

res. si plures sunt, cognatæ ne sint inter se tamen,
& generis eiusdem, omnesque sapientiæ mereant no-
men. Tum utrum tantum ea sint, quæ sentiuntur,
non etiam quæ animo cogitationeque cernuntur.
utrum ea tantum quæ sunt, non etiam quæ rebus
ipsis per se insunt, sapiens consideraturus sit. Cu-
ius erit artificis de eodem & diuerso, simili & dis-
simili, priore & posteriore ad veritatem disputare, de
quibus ad opinionem solum differit Dialecticus. sintne
genera suarum formarum principia quedam, cum ge-
nera, prima sint, prima autem quæ sunt, principia sint.
Et, si genera principia sunt, rursus suprema ne ge-
nera, an ea quæ rebus singulis sunt proxima. Tum
an præter subiectum sine materiam, aliqua alia rerum
propria causa sit, eaque à materiâ ne seiuncta sit, an in
materia verò immersa, qualis rei cuiusque forma est,
& Stoicorum sententia, Deus. Sin separata & seiuncta
à materia causa ea est, vnâ ne sit an plures. Hæc &
huiusmodi alia quærit libro tertio Aristoteles, quàm
ad eam scientiam aptè & accommodatè quæ causas
rerum omnium primas contemplatur, nemo non vi-
det. Quarto libro Dialectica quedam inseri ais, &
quod longè tibi stultissimum videtur, quod princi-
piorum principium statuitur, longissima tamen ora-
tione confirmatur. O te malum Aristotelem, si non
intelligis quamobrè utrumque hoc faciat Aristoteles:

quem autem te appellem, si sciens & prudens nigra ē candidis facere vis? Nam cum propositū Aristoteli esset de eo quod est agere, ea ratione qua est, partemq; hanc philosophiæ in contemplatione totam esse initio ostendisset, addidissetque quarum rerum contemplatione, primariū scilicet causarum, quas finitas esse docuit, proposuisset deinde quæ in disciplina hac propriè quæri possint, & vero debeant, Quarto demum libro quem Græci tertium faciunt, de eo quod est (quod cū à Græcis vocetur ὄν, permittes mihi ut Ens appellē) in vniuersum quærere sapientē ostendit. Et quia Ens ipsum atque vnum subiecto eadem sunt, de vno, atq; etiam de eodem, de pari, de simili, quæ ad vnius naturam videtur quodāmodo accedere, quærit: neq; de ijs modò, verū de illis etiā quæ vni opponuntur, qualia ipsa sunt plura: vtrūq; enim cōtrariū eadē doctrina cōsiderat. Quo fit ut de ijs etiā quærat quæ simili, pari, eidemq; sunt cōtraria, atq; adeo de contrariorū generibus omnibus. Cūctā enim diuersitati ac varietati subiecta sūt, diuersitas porro & varietas, nisi vbi res plures sunt, intelligi nō possit: vnum autem & plura cōtraria esse dicebātur. Quod si de cōtrarijs omnibus cognoscat, dubitari non potest quin de eo omni quod est, cognoscat: quæ enim cunque sunt, omnia aut contraria sunt, aut ex contrarijs cōstituta. Hoc si ita est quemadmodum dicitur, nulla erit res, nullū corpus,

nulla natura, nihil erit deniqꝫ quod princeps hæc philosophia artium omniũ regina & impetratrix non consideret. Idque ita faciet, vt ne illa quidem negligat quæ Enti qua ens est (faciamus hoc vocabulum tractando mollius) non qua hoc aut illud: hoc est, quæ omni insunt enti. Qualia sunt cõmunia artiũ omniũ & scientiarum effata: quorum certissimum illud est & commune maximè, Non posse contradictionis veram simul esse vtranque partem. Prima igitur philosophia quæ ens ipsum, quod quidem ab vno non distinguitur, contemplatur, vna erit nimirum ars, vnâque doctrina, quemadmodum Ens ipsum vnum esse dicitur. Neque verò sapientem solum existimandum est, de ente in vniuersum agere: commune etenim id & cum dialectico & cum sophista habet: qui neque in genere aliquo vno aut re vna versantur, neqꝫ ijs in disputando vtuntur quæ propria rei vnius sunt. Hoc tamen interest, quòd sophistæ fallere propositum est, Dialecticus rerum probabilitatem cõsectatur, sapiens verò noster, quicquid probandum sumpserit, vera & necessaria ratione cõcludet. Hæc ferè sunt, quæ quarto libro traduntur. Verùm quid est quod contradictionis principium illud lōgè clarissimum & certissimum eodem libro tam multis probatur? Primum igitur intelligendum illud est, principia si prima sint, quale hoc contradictionis est, nō posse ex alijs rursus principijs

demonstrari: neque Aristoteles hoc quod dixi principium tam probat, quàm Heraclitum, & Protagoram coarguit, qui in contradictione tertium quoddam esse dixerant: qua in re ijs utitur rationibus, non unde scientia nasci vera possit, sed quibus ad absurdum aliquid adigat compellatque aduersarios, & secum ipsos pugnare ostendat: quas in Analyticis ἐς τὸ ἀδύνατον vocabat. Iam credo intelligis quænam quarto hoc libro dialectica, & quamobrem inserta sint: Transeamus ad thesaurum vocabularij sophisticæ, & Metaphysicæ phreneseos phantasticas distortionibus: de quibus initio tibi respondebo. Sed quænam quæso ista verba sunt, Metaphysicæ phreneseos phantasticæ distortionibus? Quæ hæc ænigmata, quæ Allegoriæ sunt? aut quod hoc Saliorum carmen est, quod ne à sacerdote quidem ipso à quo canitur, intelligitur? quæ hæc verborum, aut mentis potius monstra ac portenta sunt? qui enim potest non esse eius portentosa mens, cuius tam monstrosa est oratio? sed dices mihi, non in eo esse causam, hoc ne an illud verbum dixeris, rem spectandum esse: te istis verbis hoc duntaxat significare, Generis, cuius nullæ considerentur formæ, partes inspiciantur nullæ, scientiam esse nullam posse: quare Metaphysicam quæ id quod est in genere contemplatur, ad eius partes non descendat, scientiam tibi non videri. Nihil sanè, si modo quæ affers vera sunt, dici melius potest,

Ego enim Rame tātum abest, vt nullam esse generis scientiam putem, vt verissimam etiam esse credam. quo enim generis natura vniversa magis est, magisq; adeo vna quā formarum, eo verior generum quā formarum existimanda scientia est. An qui in Triangulo angulos tres esse scit rectis duobus angulis pares, non veriorē excellentiorēmq; scientiam adeptus est, q̄ qui hoc idē in genere aliquo trianguli esse scit? Cum igitur generis nō solum sciētia sit, verum etiam multo sit quā partium ipsarum pręstantior, illāque per se pulchrē sine hac haberi possit, hæc ab illa pendeat, cur mihi genus tractare sine partibus non licebit? An sine quo aliquid esse potest, sine eo considerari nō poterit? Hominem, vt ad homines singulos nō respicias, cernis animo & intueris, animal sine homine & bellua contemplaris, sine animali viuens, sine hoc corpus, sine corpore essentiā, cur non Ens sine essentia? Cur quemadmodum essentię esse scientia potest, corporis, viuentis, animalis, hominis deniq; potest, si quę horum propria sunt demonstrantur, Entis eodem modo non possit? An non causę quędam sunt primę communēsque rerum omnium, quę neq; philosophi naturalis sunt, neque Mathematici proprię dici possunt, cum vtrique sint communes? Harum cognitio nullāne scientia continebitur? Ne Truncus quidem hoc dicat. Iam verò cum hæc causę neq; essentialium,

G. vij.

neq; formarum Mathematicarum propriae sint, neq;
 ullius denique accidentis, an non necesse est eius eas
 esse proprias, à quo hec cuncta continentur? Hoc au-
 tem quid aliud quæso esse potest, quàm Ens? Ad hæc
 artes quæ in vna aliqua re versantur, quemadmodum
 ante ex Platonis Republica dicebamus, sua ponunt
 principia, non probant: itaq; ex ignoratis principiis
 quæ colligunt, ignorari ea quoq; est necesse: Quamob-
 rem ne omnia ignorentur, principem esse quādam fa-
 cultatem oportet: quæ reliquarum artium principia
 demonstrat: cuius tam clara sua sponte sint notāq; prin-
 cipia, ut ea neq; poni, neq; exquisita ulla ratione pro-
 bari sit necesse. Quam nimirum Plato lib. de Repub.
 septimo dialecticā dici posse quodam loco vult: qui ijs
 propè verbis scriptus est: **H A V D S E C V S** cum
 quis se ad differendū confert, neq; sensus ad eam rem
 adhibet, rationēq; duntaxat inuenire nititur, quæ rei
 cuiusq; natura sit, neq; prius conquiescit, quàm ad bo-
 nū ipsum peruenierit, tum perfectā demū assequutus
 est rei intelligibilis cognitionem. Certè, inquit, Glau-
 co. At nōne Dialecticam hanc progressionē vocas o
 Socrates? Nihil, inquit Socrates, prohibet. Hunc tu lo-
 cum de principe hac philosophia intelligi non vis.
 At Plotinus melior paulo quàm tu Academicus, at
 ipsa veritas vult. Vide enim de disputatrice illa fa-
 cultate quomodo eodem libro loquatur cum Glaucone

Socrates. Non animadvertis, inquit Socrates, O Glauco quantum hodie mali è differendi facultate publice oriatur. Habemus enim quasdam de honesto, iusto, omni denique officio opiniones: sub quibus tanquam sub parentibus sumus educati: ijs paremus, has omni cum veneratione & sanctimonia conservamus ac retinemus. Insinuant & se nobis voluptates boni quidem imitatrices, re vera autem matres omnis turpitudinis, honestatis inimicæ: quarum dulcedine, blanditijs, scabie allicimur, corrumpimur, depravamur. Nec tamè tantum valent ipsæ per se, ut imbibitas una cum lacte opiniones, quas præsertim tam sanctè conservamus, repente possint ex animis hominum extirpare. Quod si Dialectica quis instruet⁹ nos aggrediatur, roget quid iustum sit, nos quod de legislatore didicimus, respondeamus, ille contra bonis suis rationibus eò nos deducat, ut nò magis honestum id quàm turpe opinemur, idem in bono, idem recto faciat, idè deniq; in cæteris officijs, nòne ea minus curare incipiemus, & sic tandem in omnem iniustitiam & turpitudinem prolabemur? Quod ne accadat soli ij qui trigesimum annum attigerint, summa cautione dialecticas argumentationes degustent. Hæc & huiusmodi alia Socrates: quæ de disputatrice facultate, uti iam diximus, intelligenda esse nemo non videt. Vtrunq; ergo hoc aperte, nisi fallor, docui, & Entis (iam enim hoc verbum non re-

fugiam) esse scientiam, & apud Platonem eo loco quo negas, Dialecticam, primam intelligi philosophiam, non rationem differendi in partem utranque probabiliter: de qua in extremo libro quemadmodum loquatur Socrates, audisti. Veniamus igitur ad Thesaurum vocabularij sophisticæ: quem præter te nemo unquam isto loco inueniet, quem tu indicasti. Librorum enim quatuor primorum sententiam tibi explicavi. Quinto autem deinceps libro ea partitur Aristoteles, quæ in omnino ente insunt, ipsumque consequuntur. Sexto quomodo res quæque definienda sit, docet, & quæ definitionem non habeant, quomodo explicanda: quæ autem definitionem habeant, & quæ item non habeant, libro sequente exponit: essentie, quia verè propriæque sit, veras afferri definitiones posse, accidentium quia verè non sint, non posse. Libro octavo quæ superioribus duobus proximis libris dixerat, ea repetit & declarat apertius. Non de eo quod re ipsa est, & quod vi tantum ac facultate differit: quoniam de utroque Ens dicatur: princepsque ipsa causa quam sapiens inuestigat, actus sit quidam. Decimo autem libro quoniam Idearum authores αὐτὸ ἐπὶ inducebant, cuius hoc ipsum natura esset, quod esset unum, non de quo unum, ut de Socrate diceretur: neque id ens, sed unum appellabatur, de quo multis in Parmenide differit Plato: idcirco Aristoteles num quæ talis natura esse possit, quæ aliud nihil sit quam unitas, inquirat.

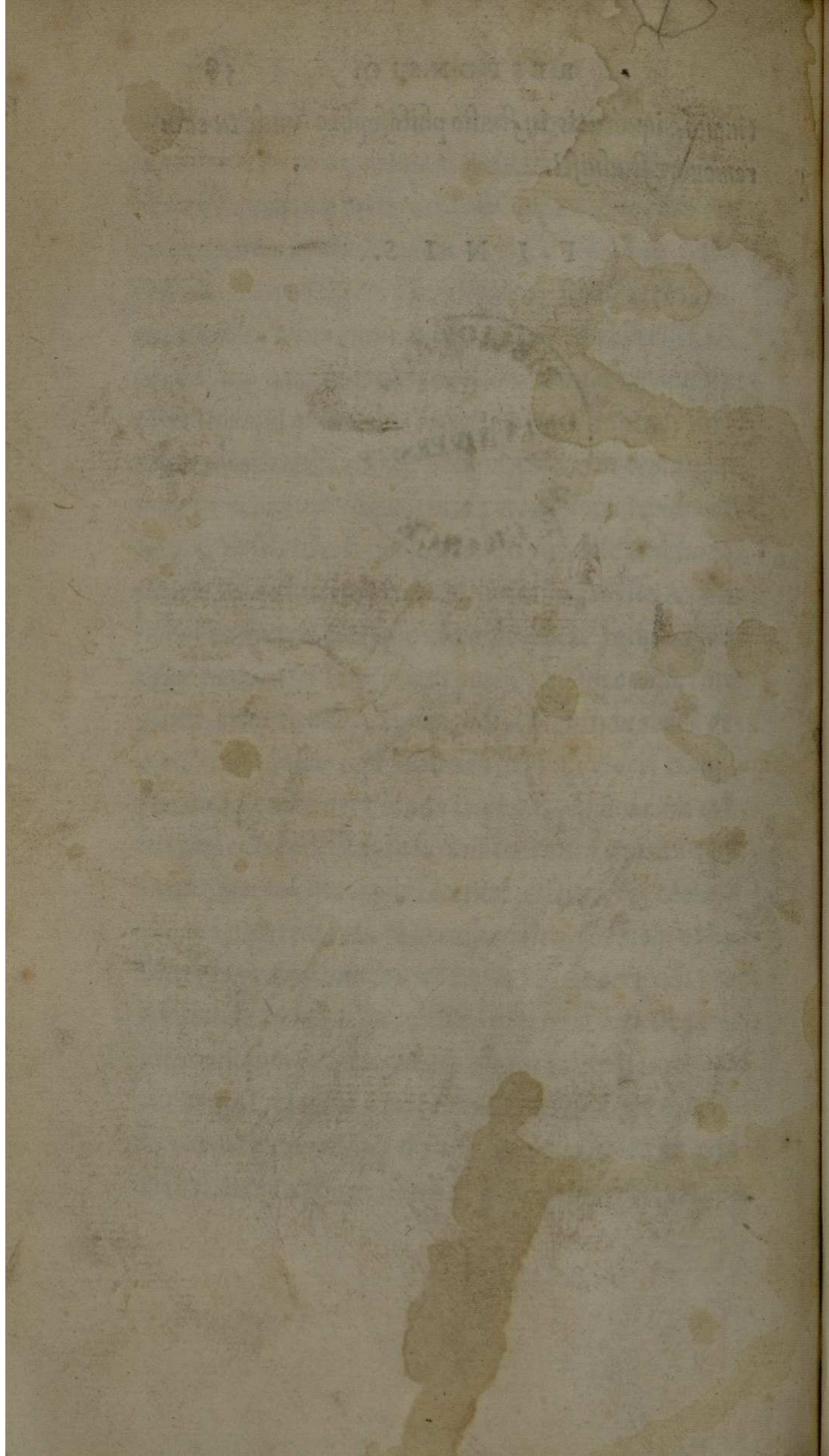
Quod vt faciat commodius, vnius partitionem intro inducit, tum proprias quasdam notiones ponit, ad extremum quomodo accipiendum sit in rebus ijs quæ sentiuntur, docet. Vndecimo libro earum dubitationum quas libro tertio proposuerat magnam partem dissoluit. Duodecimo demum de principe rerum omnium causa edisserit, quam maximè sapiēs inuestigat, & in cuius cognitione acquiescit. Quid in omnibus ijs libris Rame est, quod ad Sophistam non ad sapientiæ magistrum pertinere putes? aut si quid verò tale est, cur nō profers, nō refellis? Quæ, malū, vecordia ista est, dicere Aristotelē vocabularij sophistici Thesaurū aperire voluisse? ecquis philosophorū omnium simplicem rerum veritatem magis amplexatus est, adamauit? ecquis vnq̃ Sophistis est aduersatus infensius? Tūne Sophistam appellare audes, quem Plato ipse, cuius te discipulum esse vis, philosophum veritatis nominabat? cuius ingenij tam excellens vis, tantāq; in philosophia vbertas fuit, vt in Theologos, Medicos, Iureconsultos, in omnes deniq; omnium artium & scientiarū scriptores, doctores, magistros redundarit? Tūne nomen illud Aristotelis sanctissimum non dico violare sceleratissimè, sed appellando vsurpare sine aliqua religione ausus es, quod omnes ætates, omnes literæ, omnes vsq; ad te homines summa veneratione coluerunt? Quis tantus iste furor est? quæ ista tā ceca

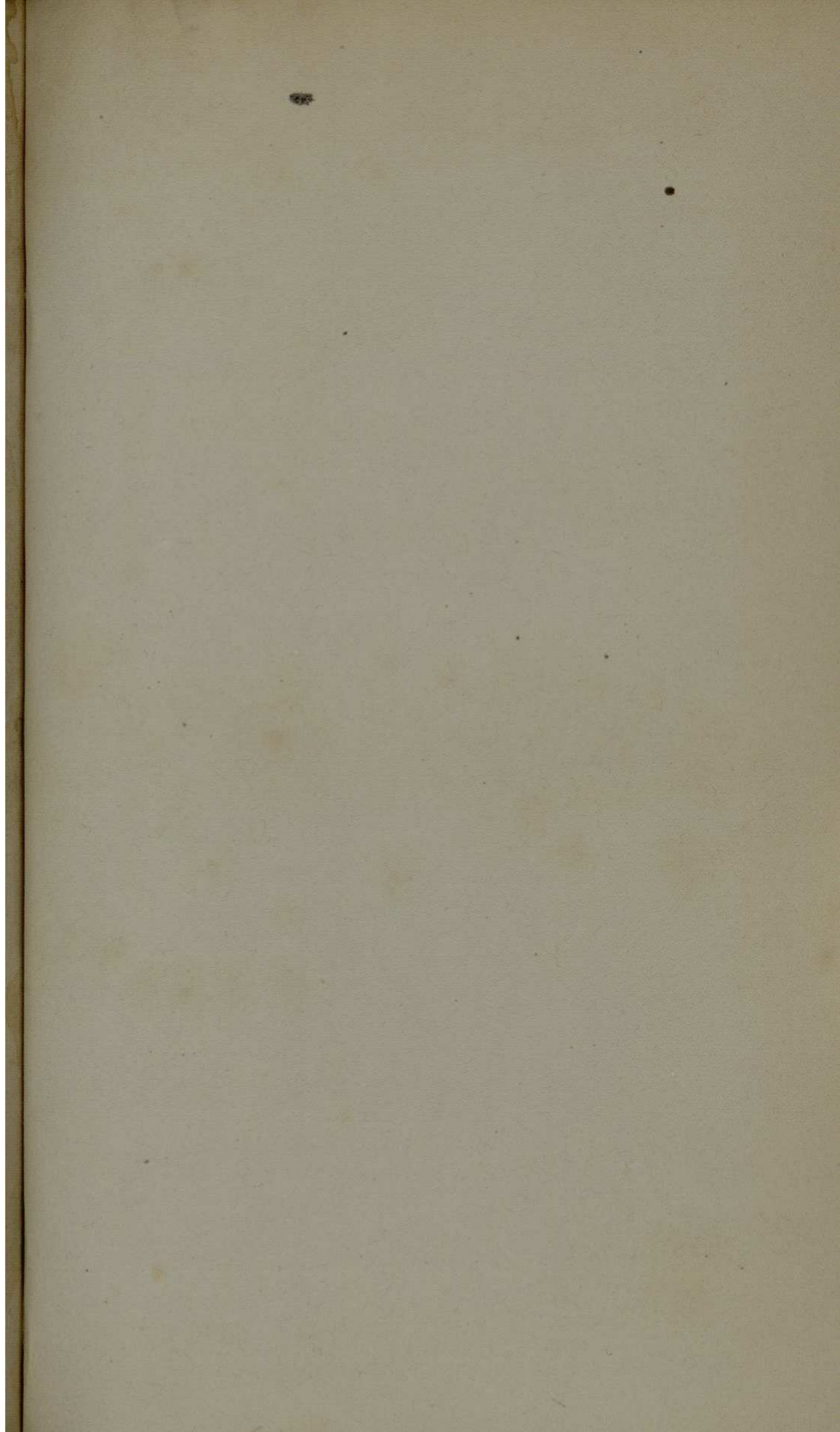
maledicendi rabies? Volebas naturæ tuæ morem gere-
 re, volebas experiri calumniando, maledicendo, con-
 uitiando quantum valeres? Cur Aristotelem, ac non
 ex hac potius ætate aliquem elegisti tui ordinis scri-
 ptorem imprudentem, indisertum, similem tui, in
 quem tuum virus omne euomeres? an id eò fecisti, ne
 tibi ad summam impudentiam, improbitatem, impie-
 tatem reliqui quicquam faceres? Nihil augendi cri-
 minis dico, neque vero, si vellem, possem: verum quæ
 maior excogitari impudentia potest, quam hominem
 Græcis nullis literis eruditum, latinis malè tinctum,
 philosophiæ, sicuti res indicat, ignarum, velle Aristo-
 telem ea docere, quæ ipse nō possit dicere se didicisse?
 Quæ maior dici improbitas potest, quam omnia fin-
 gendo, ementiendo, deprauando, velle non modò de
 Aristotele crescere, sed illius in se quoq; gloriā trans-
 ferre? Quæ tam detestanda impietas, quam eum cui
 literati omnes debeant plurimū, tu tantū quantū vo-
 lueris, mortuū isto modo lacerare, discerpere, cōcide-
 re? Nō progrediar in te accusando longius: neq; enim
 hoc mihi propositum fuit ab initio: respondere tibi pro
 Aristotele volui, respōdi. Nihil superest, nisi vt te ro-
 gem, primum, vt scriptū hoc meum tam legas diligē-
 ter quam me legisse vides tuum, & si quam ex eo uti-
 litatem capere possis, ne negligas: tum verò ne quid
 odio tui me fecisse existimes, quin animo potius con-

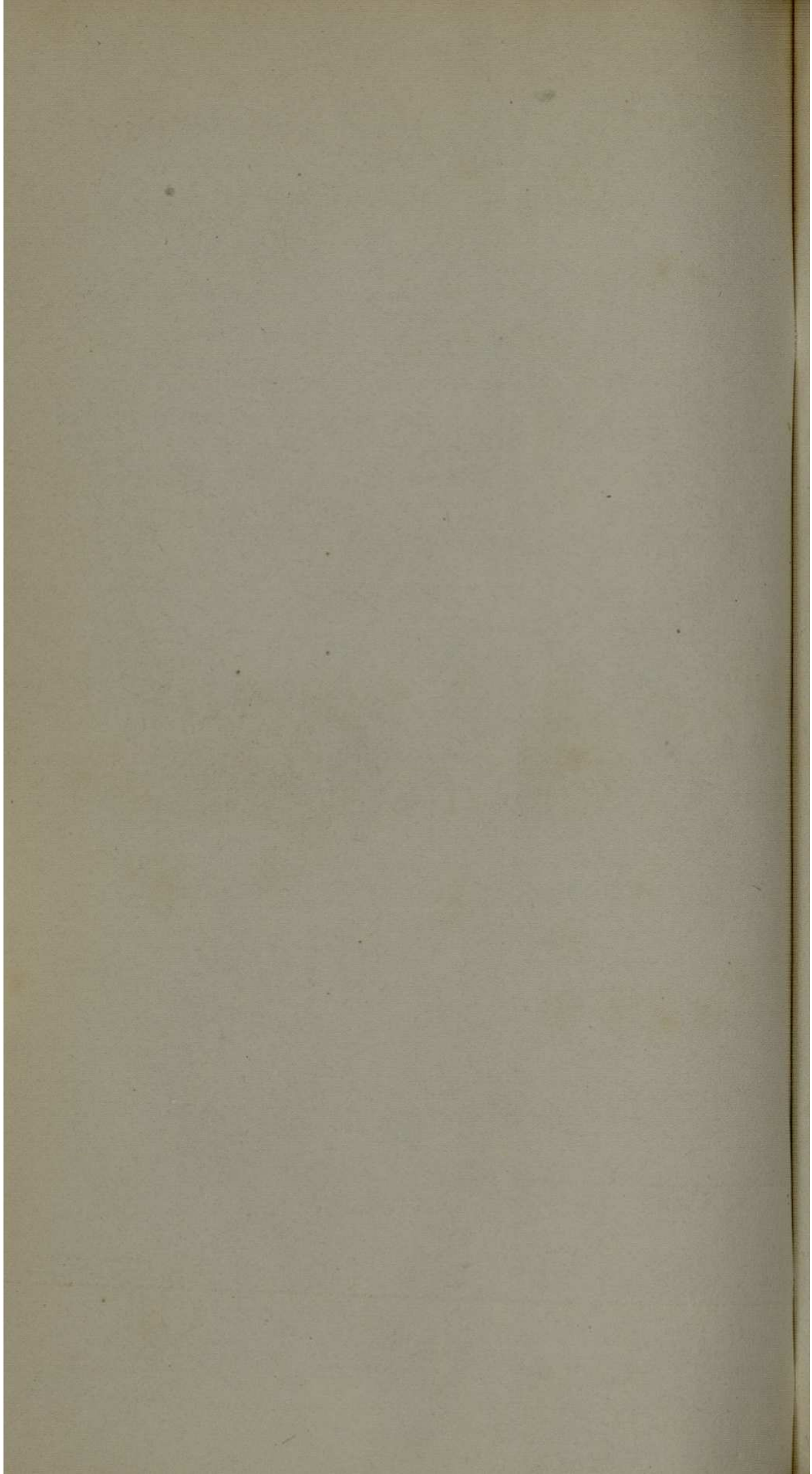
tinendæ inuētutis in studio philosophiæ unde tu eam
remouere studuisti.

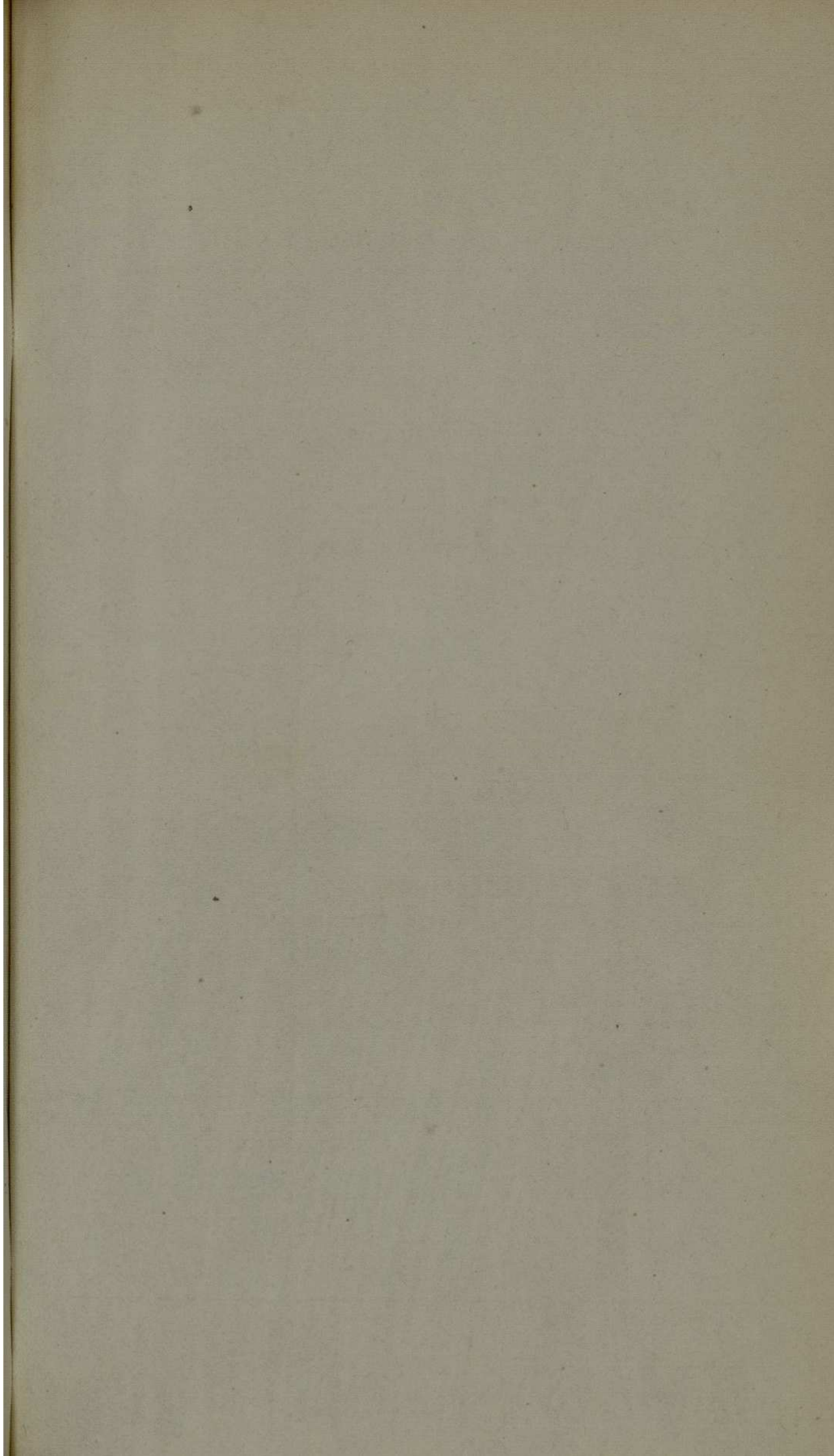
F I N I S.

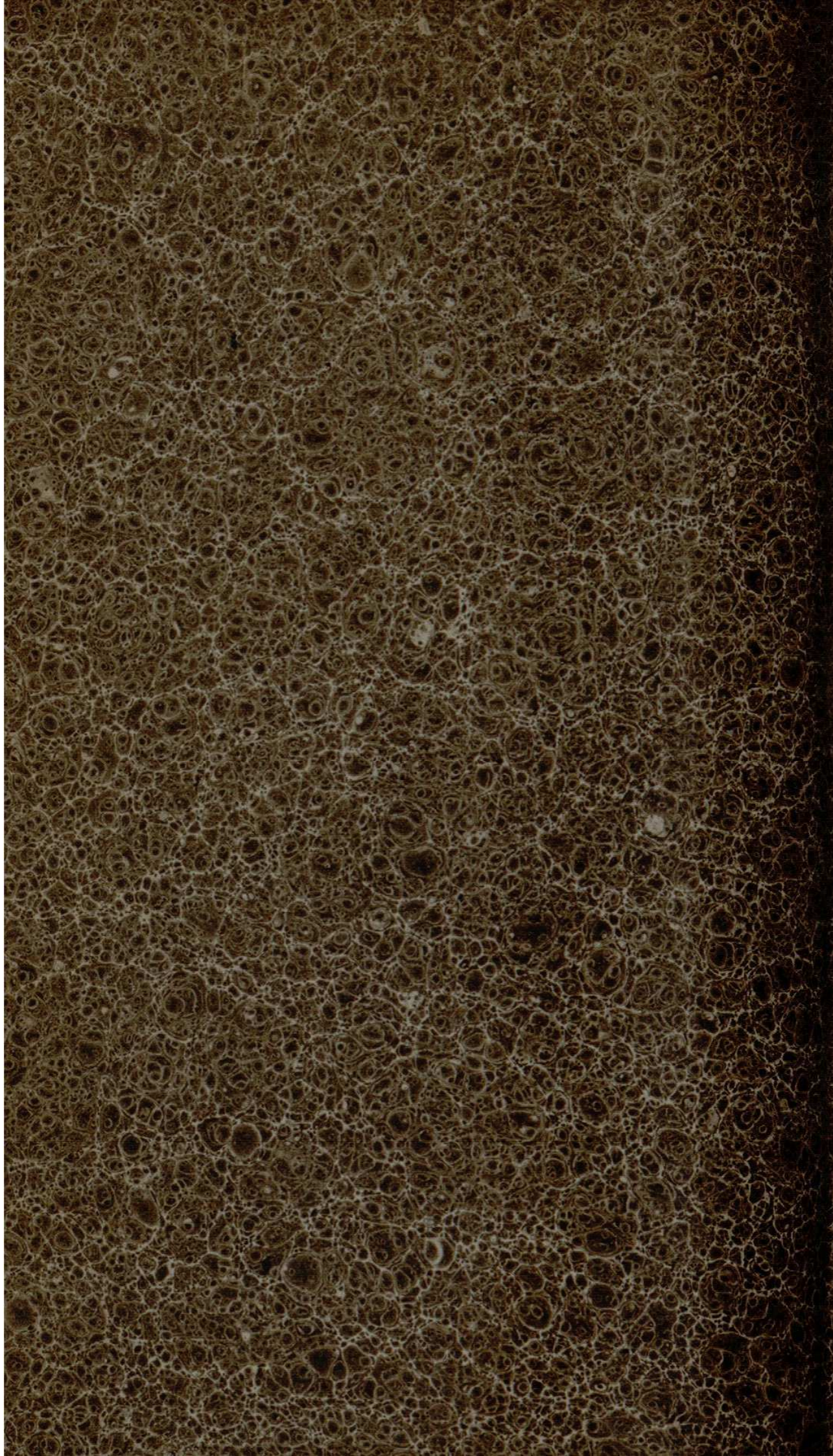

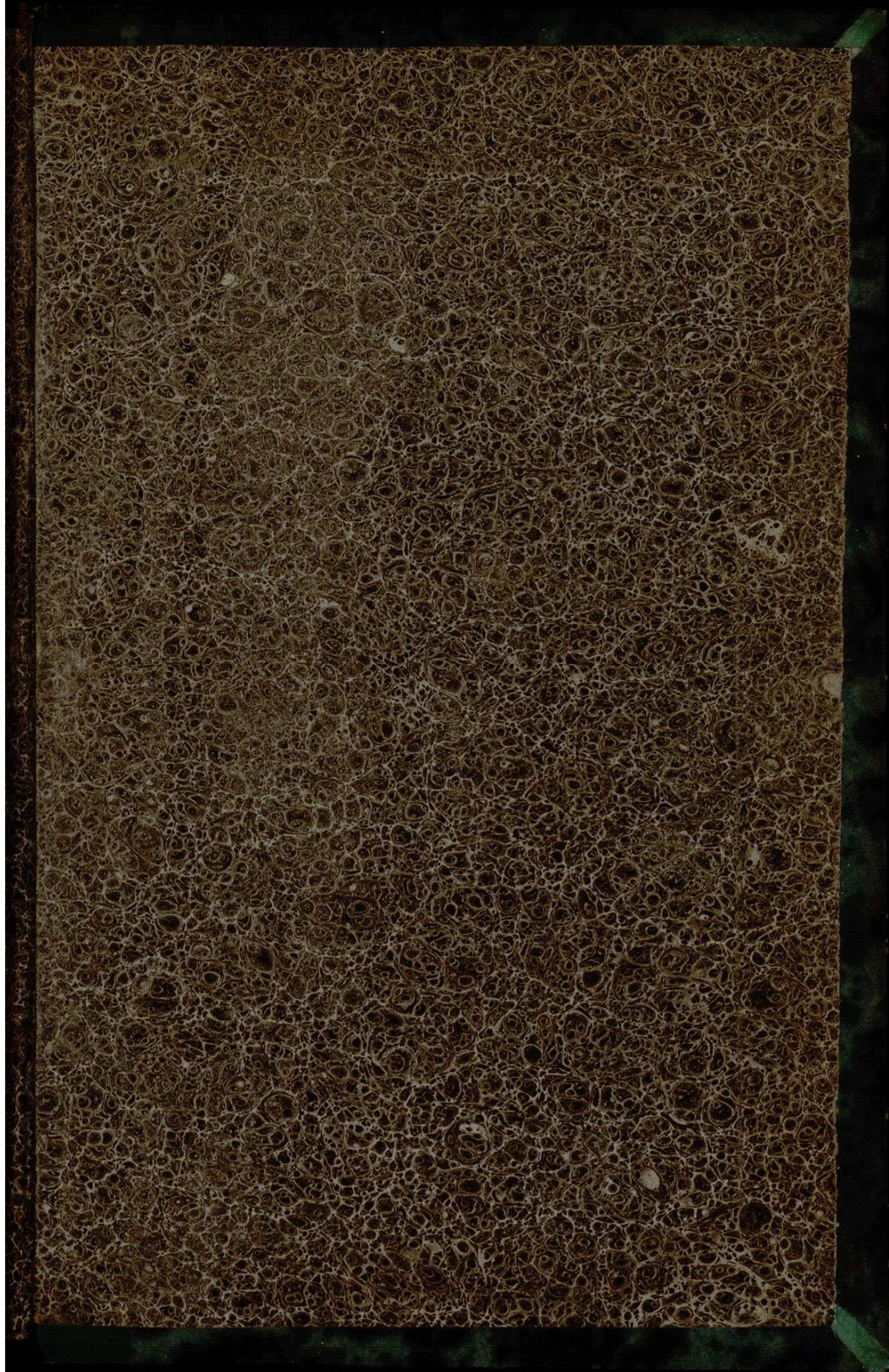

ANTONII
GOVEANI
PRO
ARISTOTELIS
RESPONSO

U

5

UNIVERSITY